ЭРТАГА ФУҚАРОЛИК БУРЧИМИЗНИ БАЖАРАМИЗ

ЛОТИНЧАДА: REFERENDUM, ЎЗБЕКЧАДА: ДИЛ ИЗҲОРИ

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ШАЪБОН, 29-КУН • ШАМСИЙ 1369 ЙИЛ ХУТ, 26-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган • 1991 йил 16 март, шанба, № 54 • НАРХИ обуначига 7 тийин, сотувда 10 тийин.

БУЮК ИТТИФОҚ ДАВЛАТИМИЗНИ САҚЛАБ ҚОЛАЙЛИК

М. С. Горбачевнинг телевидение орқали 15 март куни сўзлаган нутқи

Ниҳоят, биз Бутуниттифоқ референдум арафасида турибмиз. Бу воқеа ватанимиз тарихида биринчи бор рўй бераяпти. Ҳар биримиз референдумда қатнашар эканмиз, у кўп миллатли давлатимизнинг бугунги ва эртанги кунига дахлдор бўлган бош масалани ҳал этишини тўла-тўкис англаб олишимиз керак. Гап мамлакатнинг тақдири ҳақида, Ватанимизнинг тақдири тўғрисида, умумий хонадонимиз ҳақида, сиз билан биз, фарзандларимиз ва набираларимиз қандай яшашлари тўғрисида бормоқда.

Бу масала шундай миқёсда ва шундай аҳамиятга моликдирки, у айрим партияларнинг, ижтимоий гуруҳларнинг, сиёсий ва ижтимоий ҳаракатларнинг манфаатларидан юқори туради. Бу масалани фақат халқнинг ўзи ҳал қилишга ҳақлидир. Азиз ватандошлар, ҳаммаларингизни Умумиттифоқ референдумида қатнашишга ва қўйилган саволга «Ҳа» деб жавоб қайтаришга чақираман.

Бизнинг «Ҳа» дейишимиз давлатнинг яхлитлигини сақлаб қолади, минг йиллик тарихга эга бўлган бу давлатни кўпдан-кўп авлодлар ўз меҳнати ва ақл-заковати билан, қанчадан-қанча машаққатлар билан барпо этган. Бу давлатда халқларнинг тақдири ҳам, миллион-миллион кишиларнинг тақдирлари ҳам, сиз билан бизнинг тақдиримиз ҳам чамбарчас пайваста бўлиб кетган.

Бизнинг «Ҳа» дейишимиз ўзида бирлашган халқларнинг мустақиллиги ва хавфсизлигини қаттиқ туриб ҳимоя қилишга қодир эканини неча марталаб исботлаган давлатга ҳурмат демакдир.

Бизнинг «Ҳа» дейишимиз не-не синовлардан омон ўтган мамлакатимизни уруш алангаси ҳеч қачон куйдирмаслигининг кафолатидир.

Бизнинг «Ҳа» дейишимиз марказнинг зўравонлиги ва республикаларнинг ҳуқуқсизлиги ҳукм сурган эски тартибларни сақлаб қолиш эмас. Референдумнинг ижобий якунлари Иттифоқ давлатини тубдан янгилаш, уни барча миллатлар фуқароларининг ҳуқуқлари ва эркинликларига пухта кафолат бериладиган мустақил республикаларнинг федерациясига айлантириш йўлини очади.

Бизнинг референдумда «Ҳа» дейишимиз ва Иттифоқ шартномасининг тузилиши жамиятимизда рўй бераётган бузғунчилик жараёнига чек қўйиш, нормал турмуш ва иш шароитларини тиклаш сари қатъият билан бурилиш имконини беради.

Англашимча, халққа айни шу нарса керак, одамларимиз айни шуни ҳамма нарсадан кўра кўпроқ хоҳламоқдалар. Чексиз гап-сўзлар ва эҳтиросларнинг кучайтирилиши уларнинг меъдасига тегди. Улар ҳам ишлаб чиқариш соҳасидаги, ҳам истеъмол бозори, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот, давлат идораларининг фаолияти соҳасидаги амалий масалалар ҳал этилишини талаб қилмоқдалар. Хуллас, одамлар турмуш нормал изга солинишини истайдилар.

Шуни ҳам таъкидлаб ўтмоқчиманки, референдумнинг муваффақияти мамлакатда бошланган ва биз ўз режаларимизни, уларнинг рўёбга чиқарилишини умид қилаётган ҳамма ислоҳотлар дадил давом эттирилиши учун янги имкониятлар очиб беради.

Яна бир гап, ўртоқлар. Жамиятда тотувлик ва ҳамкорлик бўлмаса, олдимизда турган вазифаларни ҳал қилиш қийин. Эҳтимолки, умуман иложсиздир. Шу сабабли, вақт ғаниматида муросасизлик, дарғазабликни, айрим жойларда эса душманлик назари билан қарашни ҳам тўхтатиш лозим. Ҳаммамиз бир ёқадан бош чиқарган тақдирдагина бунинг ҳам уддасидан чиқамиз. Референдумнинг ижобий якуни жамиятни жипслаштиришнинг бошланиши бўлур эди.

Менинг қатъий ишончим шундан иборатки, башарти жамиятда чуқур нифоқ чиқса, ғолиблар бўлмайди. Ҳамма зарар кўради. Биз ҳаммамиз бой берамиз. Мамлакатнинг парчаланиши, одамлар ва халқларнинг бир-бирига қарама-қарши қўйилиши қанчадан-қанча кулфатлар ва бахтсизликлар келтириб чиқаришини ҳатто тасаввур этиш ҳам қийин. Бу нарса фақат сиз билан бизнинг кулфатимиз бўлмайди. Ҳозирги дунёнинг ишонган тоғларидан бири бўлган давлатнинг барбод бўлиши, таъбир жоиз бўлса, бекиёс миқёслардаги ялпи ларзага олиб бориши мумкин.

Бўлажак референдум муносабати билан мен кўплаб хат олдим. Улар бир неча мингга боради. Липецкдаги митинг қатнашчилари ҳам менга хат йўллаб, унда Ярослав Мудрийнинг: «Агар нафратланиб, можаролар ва жанжаллар гирдобида яшасангиз, ўзингиз ҳалок бўласиз, ота ва бободлар ўзларининг зўр меҳнатлари билан барпо этган элни ҳам ҳалок қиласиз. Аммо оғаини бир-бирингизга қулоқ солиб осойишта яшанглар», деган сўзларини эслатдилар. Бу ҳақиқатан ҳам доно инсон ва ватанпарварнинг маслаҳатидир.

Хуллас, ҳар биримиз ҳозир тарихий маррада турибмиз. Сизлар ҳозиргача обдон ўйлаб, кўп нарсаларни чамалаб, ўз дўстларингиз билан, ўз оилаларингизда кўп нарсаларни муҳокама қилгансизлар. Эҳтимол, бир қарорга ҳам келгансизлар, буни тушуниб турибман. Шундай бўлса-да, азиз ватандошлар, сизларнинг ҳаммангизга мурожаат этаман: референдумда Буюк иттифоқ давлатимизга қатъий қилиб «Ҳа» денглар, ўзингиз учун ва ўз авлодларингиз учун уни сақлаб қолинглар.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ БИЛАН ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА ДЎСТЛИК ВА ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА ШАРТНОМА

Қуйида олий аҳдлашувчи томонлар деб аталувчи Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси билан Қирғизистон Республикаси:

— Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг давлат мустақиллиги тўғрисидаги декларацияга ва Қирғизистон Республикасининг давлат мустақиллиги тўғрисидаги декларацияга асосланиб;

— ўзбек халқи билан қирғиз халқининг тарихий тақдири яқинлигини назарда тутиб, давлатлараро ҳамкорликнинг барча соҳаларида ўзаро муносабатларнинг эришилган даражасини ва бу ўзаро муносабатларга янги омил бахш этиш зарурлигини эътиборга олиб;

— дўстлик ва тотувликда яшашга интилиб;

— мустақил давлатларнинг янгиланган иттифоқини ихтиёрийлик асосида барпо этишга ва ривожлантиришга ҳар томонлама кўмаклашиш муддаосига амал қилиб;

— ўз муносабатларини давлат мустақиллигини ўзаро эътироф этиш ва ҳурмат қилиш, ўз тақдирини ўзи белгилашдан иборат дахлсиз ҳуқуқ, тенг ҳуқуқлилик ва ички ишларга аралашмаслик принциплари, чегараларнинг яхлитлиги ва бузилмаслиги, куч ишлатишдан, иқтисодий ва бошқа усулдаги тазйиқдан воз кечиш, баҳсли муаммоларни муросага келтирувчи воситалар ёрдамида тартибга солиш, халқаро ҳуқуқнинг ҳамма томонидан қабул қилинган бошқа принциплари ва нормалари асосида ривожлантиришни кўзлаб;

— бундан буён ҳам томонлар ўртасида дўстлик, яхши қўшничилик ва ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантириб ва мустаҳкамлаб бориш ҳар иккала давлат халқларининг туб миллий манфаатларига мос бўлиб тушишига ҳамда тинчлик ва хавфсизлик ишига хизмат қилишга қатъий ишониб;

— инсон ҳуқуқлари соҳасида умум эътироф этган халқаро нормаларга риоя қилиш мажбуриятини зиммага олиб, қуйидаги битимга келдилар;

1-МОДДА.

Олий аҳдлашувчи томонлар бир-бирларини янгиланган Иттифоқ (федерация) таркибидаги мустақил давлат деб эътироф қиладилар ҳамда бир-бирининг давлат мустақиллигига зиён етказиши мумкин бўлган хатти-ҳаракатларни қилмаслик мажбуриятини ўз зиммаларига оладилар.

2-МОДДА.

Олий аҳдлашувчи томонларнинг ҳар бири ўз ҳудудида яшаб турган бошқа аҳдлашувчи

(Давоми 2-бетда).

Водийларни яёв кезганда...

НАВРЎЗ НАФАСИ

Наҳррудда айём

Куни кеча Нурота тоғлари ҳудудида жойлашган Наҳррудда Наврўз айёмини нишонлашди.

— Наврўзни эртароқ нишонлаётганимизнинг боиси — рўза қолиб қолди. Ота-оналаримиз, чолу кампирлар рўза тутишса, биз, ёшлар эса дастурхонга ҳар хил таомлар ёйиб байрам қилсак, одобдан бўлмас, — деди қишлоқ шифохонасининг табиби, тўй-маъракаларда қозонбошилик қиладиган йигит Абдусалом Алибоев.

Суҳбатга қишлоқнинг Ботмон, Бешнал мавзесидаги оқсоқолларидан бири, Кўлтўсин қишлоқ советининг ходими Эсонбек Мамадолиев қўшилди:

— Ўтган йили Наврўз пайтида лотерея ўйинини ташкил қилдик. Ким, қайси оила қандай таом тайёрлаши кераклиги лотереяга ёзилган эди. Бир кишига иккита қовун «ютуқ» чиқибди. У эса қовунни 30 сўмга шаҳардан келтирибди. Биз буни инобатга олмадик. Бу йил у ўз боғида қовун-тарвуз ўстириб, келаси йил «Наврўз» байрамига олиб чиқади.

— Ҳақгўй ва танти ҳакам экансиз. Ҳар қалай кўзбўямачилика йўл қўймабсиз, офарин, — дедим. Ахир зар тупроқда ширин-шакар қовун-тарвуз ўстирса, эрта кузда пишириб, бола-чақаси билан истеъмол қилса, уч-тўрт донасини Наврўзга олиб чиқса, нур устига аъло нур бўлади-ку! Бунинг учун деҳқон бўлиш шарт эмас, ахир! Лалми қовун-тарвузлар жонга дармон, шифобахш-ку!

— Қишлоқ аҳлининг асосий касби-кори чорвачилик. Чўпон-чўлиқларнинг кайфияти аъло, — дейди ижарачи бригадалар бошлиғи Ўктам Исмоилов. — Бугун ўтган йилги ишларимизга якун ясадик. Амир Халилов 5 минг 344 сўм, Муродқосим Қулиев 4 минг 800 сўм қўшимча даромад олди. Айни кунларда қўзилатиш мавсумини бошлаб юбордик.

Лутфулла МАМАСОЛИЕВ.

Пайариқ райони, Киров номли давлат хўжалиги

ЗАРБДОРДА ТАНТАНА

РАЙОН меҳнаткашлари Жиззах вилоятида биринчи бўлиб Наврўз байрамини бошлаб юбордилар.

«АНДИЖОН» давлат хўжалиги ҳудудидаги катта бедапояда дошқозонлар осилди, эрталабданоқ карнай-сурнай садолари янгради. Район матлубот жамияти, Бўстон ва Зарбдор ишчилар таъминоти бўлимлари ошпазлари, кўчма дўконларнинг сотувчилари хизматда бўлишди.

«Ударник» давлат хўжалиги аъзолари байрам дастурхонларига сумалак тортишди. Таомлар кўригида эса уларга бас келадиганлар топилмади.

Хўжаликнинг «Наврўз» ансамбли қошидаги фольклор-этнографик гуруҳ йиллар давомида унутилиб кетилаётган баҳор ва деҳқон қўшиқларини ижро этди. Ибо ва ҳаёни ўзида мужассамлаштирган келинлар кўригини кузатиб, урф-одатларимиз ҳали бутунлай йўқолиб кетмаганига, ўзбеклигимизга, ўзлигимизга яна қайтаётганимизга шукроналар айтдик.

Наъмат ЗАЙНИДДИНОВ.

МЕҲРИНГИЗНИ ДАРИҒ ТУТМАНГ

АЗИЗ ЮРТДОШЛАР! Наврўзи олам арафасида республика Қизил Ярим ой жамиятининг 9 миллионли аъзолари номидан мурожаат қилаяпмиз. Ўзимиз билан кўп йиллар ёнма-ён ишлаб, мана энди қариган чоғида нафақахўр бўлган кексаларни шундай улуғ айём кунларида эсга олайлик, кўнгилларини овлайлик. Айримлари, эҳтимол, ёлғиздирлар, дардманд ва ёрдамга муҳтождирлар. Шундай пайтда уларга ҳамдард бўлиш ҳар биримизнинг инсоний бурчимиздир.

Тўғри, ҳаммамизнинг ўз ишимиз, ташвишимиз бор. Шуларни деб елиб-югурамиз. Шундай бўлса-да, жабрдийдаларни кўрганда юз ўгирмайлик, улар ҳузурига бориб ҳолидан хабар олайлик, икки оғиз ширин сўзимизни дариғ тутмайлик, меҳр-мурувват кўрсатайлик.

Уруш ва меҳнат фахрийлари алоҳида эътиборга, иззат-эъзозга лойиқдирлар. Зеро, баримиз ҳам кексаямиз. Унутмайликки, биз бугун эккан эзгулик уруғи келажакда ҳар биримизнинг оиламизда, жамиятда ўз ҳосилини бергусидир. Яъни ҳурмат қилган, албатта, ҳурмат кўргусидир.

Азиз юртдошлар! Турли сабаблар билан тирик етим қолган минглаб норасида болалар етимхоналарда ота-она меҳридан маҳрум яшамоқдалар. Фақат оила муҳити ва ота-она бағридагина бўладиган илиқликка, эркалашларга мудом зор эканликларини қалбдан ҳис қилиб, Наврўз шодиёналари кунларида уларнинг бошларини силайлик, кулги, қувонч ҳадя этайлик.

Оғир экологик муҳит исканжасида қолган, айниқса Орол денгизи атрофидаги чидаб бўлмас шароитларда истиқомат қилаётганлар тақдирига ҳам бефарқ қарай олмаймиз. Саховатпеша кишилар бошлаб берган хайрли ишлар ҳамиша амал олиб, кенг ёйилиб, меҳр-мурувват уммонига айлансин. Келинглар, муҳтожлардан меҳримизни дариғ тутмайлик!

Борлиқни янгилаб, яшнатиб кириб келаётган Наврўзи олам бизни эзгуликка чорлайди, меҳр-оқибатли бўлайлик!

Республика Қизил Ярим ой жамияти марказий комитети.

ГУЛШАН АРО ЗЕБО ГУЛДАСТА

Андижон вилоят сифатида ташкил топганига 50 йил тўлди

✦ Ленинск темир-бетон заводи жамоаси аҳолини уй-жой билан таъминлашдек муҳим вазифани амалга оширишда фаол қатнашмоқда. Улар ўтган йили 3 миллион сўмлик қурилиш материаллари ишлаб чиқаришганди. Бу йил 4 миллион сўмлик маҳсулот тайёрлашмоқчи.

Юқоридаги суратда корхона директори З. Бекмирзаева ҳамда муҳандис В. Умироваларни кўриб турибсиз.

✦ Москва район маиший хизмат кўрсатиш корхонасида ишлаб чиқарилаётган тўқима маҳсулотлар аҳолига ниҳоятда манзур бўлаётир. Сиз суратда кўриб турган Муҳаррам Усмонова ва Хавасхон Маллаева каби лобар қизларнинг қалб кўрига йўғрилган хушбичим либосларини кийишни ҳамма орзу қилади.

А. МИРЗАЖОНОВ олган суратлар

Байрам қўшалоқ келди. Халқимиз суйган, ардоқлаган Наврўз эшик қоқаётган, дошқозонлардан сумалак тортилаётган кезларда вилоятнинг ярим асрлик тўйи бошланиб кетди. Шодиёналар фақатгина чўғдай безатилган кошоналарда эмас, кўклам нафаси уфуриб турган далаларда, меҳнат жабҳаларида ҳам авжига чиқди.

1941 йилнинг март ойида Андижон Фарғона вилояти таркибидан ажралиб чиқди. Мустақил ривожланиш йўлига ўтди. Шубҳасиз, ҳар бир қаричи ҳисобли, аҳолиси ғоят зич жойлашган Андижон учун танланган йўл муҳим эди. Ўша йили 126,6 минг гектар майдонга чигит экилиб, 297 минг тонна ҳосил олинди. Пахта Андижон учун асосий деҳқончилик экинига айланди. Тўғри, у яккаҳоким бўлиб, меҳнаткашлар бошига улкан ташвишлар келтирди. Аммо тан олиш керакки, пахта деҳқоннинг рўзғорига ярайди. Шу боисдан Андижон пахтачиликда карвонбоши вилоятлардан бирига айланди. Фақат ўтган йилнинг ўзида 444,3 минг тонналик улкан пахта хирмони уйилди. Колаверса, шу йили Президентимиз фармонига кўра 198,9 минг оилага томорқа, уй-жой тиклаш учун 17,2 минг гектар ер ажратиб берилди.

Узоқ йиллар давомида пахта етиштирилди-ю, унинг ҳузурини қайта ишловчилар кўришди. Хом ашё қозонига айланиб қолган вилоятда аҳолининг турмуш шароити ночорлашиб бораверди. Эътибор беринг-а: колхозчиларнинг 68 фоизи, ишчиларнинг 40 фоизи ҳар бир оила аъзосига тегадиган ҳақ 50 сўмга ҳам етмайди. Демак, меҳнаткашларнинг 80 фоизи ёрдамга муҳтож. Боз устига, ишсизлар сони 20 мингдан зиёдни ташкил этади. Шу сабабли вилоятда толани қайта ишлаш корхоналари қуввати оширилмоқда ва у ҳадемай йилига 100 минг тоннага етказилади. Бу 70 минг киши иш билан таъминланади, демакдир.

Вилоятда кичик саноат корхоналари қурилишига катта эътибор берилаётир. Ахир, иқтисодиётимиз боши берк кўчадан олиб чиқилаётган ҳозирги босқичда булар жуда зарур. Шу билан бирга бундай ишхоналар қишлоқ жойларида, аҳоли зич жойлашган манзилгоҳларда тикланаётир. Инкор этмаслик лозим — барибир ўсиш бор. Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ўтган йили 1989 йилдагига нисбатан 3,5 фоизга ўсди, бошқача айтганда, 44 миллион сўмлик кўп тайёрланди. Трикотаж бирлашмаси 80, Володарский номли тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси 8, Андижон бадиий буюмлар фабрикаси 30 номда «Янгилик» тамғаси билан моллар ишлаб чиқара бошлади.

Савдо дўконлари пештахталарида саноат маҳсулотлари тақчил эканлиги сир эмас. Шундай пайтда маҳаллий саноатчиларнинг жонкуярлиги асқотаяпти. Сабаби — улар яратган буюмлару моллар харидорлар эҳтиёжини озми-кўпми қоплаётир. Бундан 15 йил муқаддам ҳам мазкур тармоқда 3 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариларди. Эртанинг умидини ўйлаб қилинган ишлар ўз мевасини берди: ҳозирги кунда бу кўрсаткич 130 миллион сўмликка етди. Мана шу соҳа мутасаддиларидан Абдумуталиб Тўхтабоев, Василий Цойнинг СССР халқ депутатлигига сайланганликлари ҳам бежиз эмас.

Республика ҳукумати ўтган йили Фарғона водийсидаги муаммоларни ҳисобга олиб, вилоятларда бир неча саноат корхоналари қуришни режалаштирган эди. Афсуски, иш олға томон суст силжимоқда. Ваъда ваъдалигича қолмаслиги керак. Ахир бизда жон бошига саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш ҳажми республикадагига нисбатан 2 ҳисса, Иттифоқдагига қараганда беш баравар оз эканлигини назарда тутиш лозим.

Қайта қуриш ҳамма жабҳаларда ўзгариш ясади. Меҳнаткашлар турғунлик йилларидаги каби сабрнинг таги олтин дея яшашдан дадил воз кечишмоқда. Юксак сифатли маҳсулотлар ишлаб чиқариш тадбирлари кўрилаётир. Избоскан, Ленин, Хўжаобод, Андижон районларида хорижликлар билан қўшма корхоналар очиш хусусида шартномалар тузилаётир. Шубҳасиз, илғор иш усулларини қўллашда халқ депутатлари район ва қишлоқ советлари дадиллик кўрсатишаяпти. Халқнинг уларга ишончи ортиб бормоқда. Оддийгина мисол: катта маблағ эвазига баландлиги 110 метр бўлган Кампиробод сув омбори қурилди, унда қарийб 2 миллиард куб метр сув тўплаш мумкин. Албатта, сув омборининг қишлоқ хўжалиги учун аҳамияти катта. Аммо 300 мингга яқин аҳоли яшайдиган Андижон шаҳрида сувга муҳтожлик барҳам топмаётган бўлса, нима қилиш керак! Депутатлар елишди, югуришди. Масала юқори ташкилотлар олдига қатъий қилиб қўйилди. Ҳозир 70 километр узунликдаги «Советобод — Андижон» сув йўли қурилиши бошлаб юборилди.

Вилоятнинг қай бурчига борманг, бунёдкорлик ишларига қўл урилаётганлигининг гувоҳи бўласиз. Халқнинг талаби, истаги бўйича иш тутилаётганлиги туфайли шундай бўлаётир. Шубҳасиз, гулшан аро зебо гулдаста — Андижон истиқболи янада порлоқ бўлади.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАҲРИРИЯТДАН: Махсус мухбиримиз мулло Фозилжон қадрдон вилояти таваллудининг ярим асрлик тўйига қойил қолдирадиган мақолалару хабарларини вақтида тайёрлаб юбормагани учун андижонликлардан биз узр сўраймиз. Аслини олганда, ҳозир юбилейбозлик, шовқин-сурон, қарсакбозлик, нутқбозлик, мадҳу сано даври эмаслигини, у пайтлар ўтиб кетганини ва халққа ҳеч нарса бермаганини ҳамма билади. Қўшиқ ҳам қорни тўққа, усти бутга, тўрт мучаси кўстсизга ёқади. Лекин барибир — эсларни санаш эсламоқ фарз. Шундай экан, «Халқ сўзи» таҳрир ҳайъати андижонлик депутатлар пешқадамини, вилоятнинг каттаю кичик барча фуқароларини, азизу мукаррму муҳтарам меҳнат аҳлини табаррук Наврўз айёми, арзигулик воқеа — вилоят мустақиллигининг эллик йиллиги, Ўзбекистон келажаги имтиҳондан ўтгувчи референдум — омма овоз бериши маърака муносабати билан чин юракдан, самимий ва қизғин қутлайди.

Эзгу истакларимизни қабул эт, дилбар Андижон! Сенинг наздингда қарздормиз ва кило биламиз, бу қарз зиммамизда узоқ турмас!

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ БИЛАН ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДА ДЎСТЛИК ВА ҲАМКОРЛИК ТЎҒРИСИДА ШАРТНОМА

(Боши 1-бетда).

томон фуқароларининг, шунингдек фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг миллати, дини ёки бошқа тафовутларидан қатъий назар, уларнинг инсоний, сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маданий ҳуқуқлари ҳамда эркинликларини инсон ҳуқуқлари бўйича умум эътироф этган халқаро нормаларга мувофиқ кафолатлайди.

Томонларнинг бирида истиқомат қилиб турган шахсларнинг бошқа томон фуқаролигини олиши тўғрисидаги масалалар томонларнинг фуқаролик тўғрисидаги қонунларига биноан тегишли шартнома билан тартибга солинади.

Фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлаш воситаси махсус битимлар билан тартибга солинади.

3-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг ҳудудий яхлитлигини ва Қирғизистон Республикасининг ҳудудий яхлитлигини, улар ўртасида СССР доирасида таркиб топган давлат чегараларини эътироф этадилар ва ҳурмат қиладилар ҳамда уларнинг дахлсизлигига қатъий риоя этиш мажбуриятини зиммаларига оладилар.

Олий аҳдлашувчи томонлар миллий худбинлик ва миллий муросасизликнинг ҳар қандай кўринишларини қоралайдилар, миллатлараро муносабатларда ҳаддан ошишнинг олдини олиш ва уни таг-туги билан йўқ қилиш учун кескин чоралар кўриш ҳамда миллатлараро можароларга йўл қўймаслик мажбуриятини ўз зиммаларига оладилар.

Томонлар миллатлараро муносабатларда юзага келадиган иқтисодий, ижтимоий, маданий ва бошқа муаммоларнинг фақат сиёсий воситалар билан ҳал этилишини кафолатлайдилар.

4-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар Қирғизистон Республикасида яшовчи ўзбекларнинг, бошқа миллатлар вакилларининг ва Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасида яшовчи қирғизларининг, бошқа миллатлар вакилларининг сиёсий ҳуқуқларини ҳамда ҳар томонлама ижтимоий-иқтисодий ва маданий ривожланиш имкониятларини кафолатлайдилар.

Олий аҳдлашувчи томонлар Қирғизистон Республикаси ҳудудида ўзбек халқининг ва Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси ҳудудида қирғиз халқининг тили, тарихий бойликлари ва маданият ёдгорликлари муҳофаза ва эҳтиёт қилинишини кафолатлайдилар.

Олий аҳдлашувчи томонлар ўз ҳудудларида яшовчи миллий гуруҳларнинг этник, маданий, тил ва диний ўзига хослиги ривожланиши ва сақланиб қолишига кўмаклашадилар, давлат ҳокимияти ва бошқарув идораларида, маҳаллий ўз-ўзини бошқарувда шу миллий гуруҳларнинг вакиллари бўлишини таъминлайдилар.

5-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар ўз халқлари ва давлатларининг сиёсат, иқтисодиёт, маданият, соғлиқни сақлаш, экология, фан, техника, савдо, гуманитар ва бошқа соҳаларда тенгҳуқуқлилик асосида ўзаро манфаатли ҳамкорлигини ривожлантирадилар, кенг миқёсда ахборот айирбошлаб турилишига кўмаклашадилар, ўзаро мажбуриятларга виждонан ва сўзсиз риоя этадилар.

Томонлар юқорида кўрсатилган соҳаларда ҳамкорлик қилиш тўғрисида тегишли битимлар тузиш зарур, деб ҳисоблайдилар.

6-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонларнинг ҳар бири бошқа томоннинг ўз ҳудудида мулкчилик турлари ва шаклларини мустақил белгилаш, мулкий муносабатларни тартибга солиш ҳуқуқини эътироф этадилар.

Бир томоннинг бошқа томон ҳудудида жойлашган давлат мулкининг, юридик шахслари ва фуқаролари мулкининг ҳуқуқий режими тегишли битимлар билан тартибга солинади.

7-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар тенгҳуқуқлилик асосида, шу жумладан, умумий мувофиқлаштирувчи институтлар орқали амалга ошириладиган ўз ҳамкорликлари доирасига:

— инсонни муҳофаза қилиш масалалари;

— ташқи сиёсат ва ташқи иқтисодий фаолиятда баҳамжиҳат ҳаракат қилиш;

— умумий бозорнинг шаклланиши ва ривожланишида, бож сиёсати соҳасида ҳамкорлик қилиш;

— энергетика, транспорт, информатика ва алоқа системаларини, шу жумладан ер йўлдошлари орқали алоқалар ва телекоммуникацияларни бошқариш;

— ўз ҳудудларида атроф муҳитини муҳофаза этиш соҳасида ҳамкорлик қилиш; кенг қамровли экология хавфсизлиги системасини вужудга келтиришда иштирок этиш, фавқулодда вазиятларда ўзаро ёрдам кўрсатиш;

— Оролнинг экология системасини тиклаш ва Оролбўйида яшовчи аҳолининг турмуш шароитларини яхшилашда иқтисодий, ташкилий, техникавий ва ўзга йўсинда ҳамкорлик қилиш;

— миграция сиёсати масалалари;

— жиноятчиликка қарши кураш масалалари киришини эътироф этадилар.

Олий аҳдлашувчи томонлар ана шу томонларнинг бошқа муштарак манфаатларини рўёбга чиқарувчи умумий мувофиқлаштирувчи институтлар давлатлараро шартномалар ва ҳукуматлараро битимлар асосида ташкил этилиши мумкинлиги тўғрисида келишиб олдилар.

8-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонларнинг иқтисодий муносабатлари энг мақбул имкониятлар яратиб берувчи битимлар орқали тартибга солинади. Томонлар:

— давлат ҳокимияти ва бошқаруви идоралари;

— маҳаллий ўз-ўзини бошқариш идоралари;

— банклар ва молия системаси;

— мулкчиликнинг ҳар қандай шаклига асосланган, шу жумладан, биргаликдаги корхоналар, бирлашмалар, ташкилотлар ва муассасалар;

— якка тартибда иш кўрувчи тадбиркорлар даражасида иқтисодий ва савдо-сотиқ муносабатларининг, фан ва техникага оид муносабатларнинг ривожланишини таъминлайдилар.

Томонлар хўжаликлараро муносабатлар, яйловлардан узоқ муддат фойдаланиш, сувдан ва табиат ресурсларидан биргаликда фойдаланиш, савдо-сотиқ, барча турдаги алоқа ҳамда ташишга оид конкрет механизмлар, шунингдек, иқтисодий ва ахборотлар айирбошлашга доир ҳамкорлик масалалари ҳукуматлараро битимлар орқали тартибга солиниши хусусида келишиб олдилар. Томонлар бир-бирларига зиён етказиши мумкин бўлган издан чиқарувчи иқтисодий чоралар қўлламайдилар.

9-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар ўзаро маҳсулотлар етказиб бериш ва хизматлар кўрсатиш, тўловлар, нарх-наволар ҳамда қимматли қоғозлар муомаласи тўғрисида, шунингдек, жаҳондаги нарх-наволар даражасига мослаша борган ҳолда ўзаро ҳисоб-китобларга ўтиш муддатлари ҳақида ҳукуматлараро битимлар тузадилар. Бу ҳали битимларнинг тугал рўйхати эмас.

10-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар ўз ҳудудларидаги ҳаво портлари, темир йўллар ва автомобиль йўллари шохобчалари ҳамда магистраль қувурлар орқали транзит транспорт ҳаракатини таъминлайдилар.

Транзит транспорт ҳаракатини таъминлашнинг шартлари ва тартиби томонларнинг махсус битимлари билан белгиланади.

11-МОДДА.

Ушбу шартнома нормаларини шарҳлаш ва изоҳлашга доир баҳслар музокаралар йўли билан ҳал этилиши лозим.

12-МОДДА

Ушбу шартнома олий аҳдлашувчи томонларнинг учинчи давлатларга нисбатан олган мажбуриятларига ва улар билан шартномалар тузиш ҳуқуқига дахл қилмайди. Ушбу шартнома учинчи томонларга қарши қаратилмаган.

13-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонлар Олий Кенгашларнинг делегациялари, шунингдек, президентларнинг шахсий вакиллари даражасида ушбу шартноманинг ижросига доир масалалар бўйича мунтазам равишда икки томонлама машваратлар ва музокаралар ўтказиб турадилар.

14-МОДДА

Олий аҳдлашувчи томонларнинг ҳар бири ушбу шартнома ёки унинг айрим моддалари амал қилишда давом этишининг қанчалик мақсадга мувофиқлиги тўғрисида машваратлар доирасида музокаралар ўтказиш ташаббуси билан чиқиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қолади. Олий аҳдлашувчи томонларнинг ўзаро келишувига мувофиқ ушбу шартноманинг қоидаларига қўшимчалар ва ўзгартиришлар киритилиши мумкин.

15-МОДДА

Ушбу шартнома ратификация қилиниши лозим. Ратификация ёрлиқлари Тошкент шаҳрида айирбош қилинади.

Ушбу шартнома ратификация ёрлиқлари айирбош қилинган куни кучга киради.

16-МОДДА

Ушбу шартнома ўн йил муддатга тузилади. Башарти, томонлардан ҳеч бири шартномани бекор қилиш истагини шартнома муддати тугашидан камида олти ой олдин ёзма равишда баён этмаса, шартноманинг амал қилиш муддати кейинги ўн йиллик муддатга узайтирилади.

1991 йил 14 март куни Ўш шаҳрида икки нусхада ҳар бири ўзбек, қирғиз ва рус тилларида тузилди. Ҳар учала матн бир хил кучга эгадир.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси номидан
Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ,

Қирғизистон Республикаси номидан
Қирғизистон Республикаси Президенти
А. АКАЕВ.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ҲУКУМАТИ ВА ҚИРҒИЗИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУКУМАТИ ЎРТАСИДА 1991—1995 ЙИЛЛАРДА ИҚТИСОДИЙ ВА МАДАНИЙ ҲАМКОРЛИК ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

БИТИМ

Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти ҳукумати ва Қирғизистон Жумҳурияти ҳукумати, бундан кейин томонлар деб аталади, иқтисодий мустақиллик принципларига асосланиб, тенгҳуқуқлилик асосида ўзаро манфаатли иқтисодий алоқаларни кенгайтириш мақсадидан келиб чиққан ҳолда, мазкур ҳукуматлараро битимни тузадилар:

1-МОДДА

Шартлашувчи томонлар имкониятларини кўриб чиқиб, 1991 йилда хом ашё, маҳсулотлар ва товарларни ўзаро етказиб беришни асосан 1990 йилдаги даражадан камайтирмаган ҳолда сақлаб туришни ва уларнинг ҳажмларини ўзаро тенг асосда бараварлаштириб бориш чораларини кўришни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайдилар.

2-МОДДА

Томонлар ўзаро муносабатларни корхоналар, ташкилотлар, муассасалар, ҳудудий (маҳаллий) ёки давлат бошқарув органлари ва бошқа хўжалик субъектлари ўртасида ўзларининг ваколатлари доирасида тузилган шартномалар, битимлар ёки протоколлар асосида амалга оширишга келишдилар. Улар ўз мажбуриятларига риоя қилиш учун тўла жавобгардирлар (табиий офатлар бундан мустасно) ва хўжалик субъектларининг томонлардан бирининг манфаатларига зиён етказишга қаратилган барча уринишларининг олдини олиш бўйича биргаликда чора кўришни назарда тутадилар.

3-МОДДА

Томонлар корхоналар, ташкилотлар, муассасалар ва бошқа хўжалик субъектлари ўртасида бозор муносабатларига ўтишни ҳисобга олиб, хом ашё, маҳсулотлар, халқ эҳтиёжи моллари билан ўзаро савдо-сотиқ қилиш ва хизматлар кўрсатиш бўйича бевосита хўжалик алоқаларини сақлаб қолишга, ўрнатишга ва кенгайтиришга, шунингдек, шартномалар ва алоҳида қабул қилинган буюртмалар бўйича тўлиқ етказиб берилмаган маҳсулотлар ўрнини қоплашга ёрдам берадилар.

4-МОДДА

Томонлар шунга келишдиларки, уларнинг ҳудудий бошқарув органлари, корхоналар, ташкилотлар, муассасалар ва бошқа хўжалик субъектлари маълум чеклашлар мавжуд бўлган маҳсулотни ўзаро етказиб бериш бўйича шартномалар тузишда уларни ҳар иккала ҳукуматининг ваколатли органлари рухсати билангина олиб кетиш ёки олиб келишни назарда тутишлари керак.

5-МОДДА

Томонлар ҳисоблайдиларки, ҳамкорликни амалга оширишда мулкчилик шаклидан ва идоравий тобелигидан қатъий назар, жумҳуриятлар ҳудудида жойлашган корхоналар ва ташкилотлар қатнашишлари мумкин. Томонлар рози бўлишган тақдирда ҳамкорликда жумҳуриятдан ташқарида жойлашган корхоналар ва ташкилотлар, шунингдек, хорижий иштирокчилар ҳам қатнашишлари мумкин.

6-МОДДА

Томонлар 1991 йилда ўзаро маҳсулот етказиб беришлари учун ҳисоб-китобларда ҳар иккала томон учун мақбул бўлган талаб ва таклифлар нархларига мувофиқ амалдаги прейскурантлар ва шартномавий нархлардан (сўмларда) фойдаланадилар. Томонлар бир-бирларига иқтисодий зарар етказиши мумкин бўлган хатти-ҳаракатлар қилмайдилар.

7-МОДДА

Томонлар мазкур битим имзоланган кундан бошлаб бир ой мобайнида ишлаб чиқариш фаолиятининг барқарорлигини таъминлаш, ўзаро манфаатли алоқаларни ривожлантириш ва мустаҳкамлаш мақсадида иқтисодий, илмий-техникавий ҳамда маданий ҳамкорликни ривожлантириш бўйича шартномалар тузишни, битимлар ёки протоколлар имзолашни тугаллашга келишдилар.

8-МОДДА

Томонлар яйловларни ижарага олиш ҳақидаги шартномани чўзиш муддатининг 1990 йил декабрь ойида тугаганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССРнинг Фарғона водийси хўжаликлари томонидан Қирғизистон Республикаси ҳудудидаги чегара орти яйловларидан фойдаланиш шартларини 1991 йилда ҳам сақлаб қолишни, кейинчалик эса, томонларнинг келишувига биноан, яйловларни босқичма-босқич қайтаришни мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайдилар.

9-МОДДА

Томонлар 1991—1995 йилларда Ўзбекистон ССР ва Қирғизистон Республикасининг иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий ҳамкорлиги дастурини ишлаб чиқиш бўйича биргаликдаги ишчи комиссиясини тузишни зарур деб топдилар, унда бундай алоқаларни тенгҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик асосида янада ривожлантириш назарда тутилади. Томонлар мазкур дастурни ишлаб чиқишни 1991 йилнинг биринчи ярмида тугаллашни мақсадга мувофиқ, деб топдилар.

10-МОДДА

Томонлар шуни эътироф этадиларки, Ўзбекистон ССР ва Қирғизистон Республикаси ўртасида маҳсулот айирбошлаш ва етказиб бериш мазкур битимни тузаётган томонларнинг бир хил жавобгарлиги асосида амалга оширилади ҳамда унинг қандай бажарилаётгани тўғрисида вақти-вақти билан бир-бирларини хабардор қиладилар.

11-МОДДА

Томонлар ҳар йили келишилган муддатларда ўзаро манфаатларни ва тенг шерикликни ҳисобга олиб, кейинги йил учун ўзаро маҳсулот етказиб беришнинг ҳажми ва структурасини, уларнинг беш йиллик мобайнида ривожланиши истиқболларини ҳисобга олган ҳолда кўриб чиқиш ва тасдиқлашни зарур, деб топдилар.

12-МОДДА

Мазкур битим имзоланган кундан бошлаб кучга киради ва томонлардан бири жорий календарь йили тугашидан уч ой олдин ўзгартиш ёки унинг амал қилишини тўхтатиш тўғрисидаги истагини билдиргунга қадар амал қилади.

1991 йилнинг 14 мартида Ўш шаҳрида барча матнлари тенг кучга эга бўлган уч нусхада: қирғиз, ўзбек ва рус тилларида имзоланди.

Ўзбекистон ССР ҳукумати учун
И. ЖЎРАБЕКОВ,

Қирғизистон Республикаси ҳукумати учун
Н. ИСАНОВ.

Ўзбекистон журналистлар уюшмасининг пленуми

15 март куни Тошкентда Ўзбекистон журналистлар уюшмасининг пленуми бўлди. Пленум қатнашчилари Ўзбекистон журналистлар уюшмаси бошқаруви раиси Л. Кабировнинг СССР журналистларининг VII съездида жумҳурият ижодий уюшмаси делегатларининг фаолияти тўғрисидаги ахборотини тингладилар. Пленум жумҳурият ташкилотининг СССР Журналистлар уюшмасига конфедерация асосида кириши тўғрисидаги СССР Журналистлар съездининг қарорини тасдиқлади.

Ташкилий масалалар кўриб чиқилди. Р. Искандаров кўпчилик овоз билан Ўзбекистон журналистлар уюшмасининг масъул котиби этиб сайланди. Ижодий уюшма бошқарувининг раҳбар идоралари, апрель ойи бошларида Москвада конфедерация асосида бўладиган СССР Журналистлар уюшмасининг биринчи таъсис конференциясида иштирок этувчи вакиллар ҳам сайланди.

(ЎзТАГ).

Алоқа хизмати яхшиланадими?

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетида

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Транспорт, йўл хўжалиги, алоқа ва ахборот комитетининг навбатдаги мажлисига депутатлар жумҳурият алоқа вазири К. Раҳимовни таклиф қилдилар. Уларни Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг биринчи сессиясида К. Раҳимов вазирлик лавозимига тасдиқланаётган вақтда кўрсатиб ўтилган камчиликларни тугатиш юзасидан тармоқ ходимлари ўтган йили қандай ишларни амалга оширганликлари қизиқтирди. Ўшанда жумҳуриятимизда, айниқса қишлоқ жойларда телефон алоқаси жуда ёмон ишлаётгани ҳақида гап борган эди. Ўзбекистон ССРда яшаётган ҳар минг кишига 72 та телефон аппарати тўғри келади, бу эса СССРдаги ўртача даражадан қарийб икки баравар камдир, қишлоқ жойларда эса бундан ҳам кам — ҳар минг кишига атиги 28 та телефон аппарати тўғри келади.

Мажлисда таъкидланганидек, алоқа корхоналаридаги хизмат маданиятининг ниҳоятда пастлиги, бу корхоналарга келувчиларга нисбатан қўпол муносабат аҳолининг қаттиқ норозилигини уйғотмоқда. Ўтган йили яхшилик сари бурилиш бўлмади. Мажлисда юзага келган оғир аҳволни ўнглаб олиш учун жиддий дастур тақдим этилди. Давлат назорати тузилди. Жумҳуриятимизда алоқа воситаларини ривожлантириш учун зарур бўлган техникавий ускуналарни ишлаб чиқариш юзасидан тадбирлар кўрилмоқда. Вазирлик хорижий мамлакатлардаги етакчи фирмалар билан бевосита алоқа қилишга ўтмоқда. Америка ва Япония компаниялари билан битимлар тузилди. Шундай қилиб, шу йил ёзидан жумҳуриятимиз замонавий алоқа техникасини ола бошлайди.

Мажлисда Ўзбекистон ССРда автомобиль йўллари тўғрисидаги қонун лойиҳаси устида қандай иш олиб борилаётгани ҳам муҳокама этилди, комитет илгари қабул қилган қарорларнинг бажарилиши кўриб чиқилди. Комитетнинг бундан кейинги иш режаси тасдиқланди.

Мажлисни комитет раиси Ғ. Заҳриддинов бошқарди.

(ЎзТАГ).

ҚАЛБ БУЮРГАНИ

Иттифоқимизнинг бундан кейинги келажагини ҳал этиш тўғрисида ўтказиладиган референдумга саноқли кунлар қолди. Биз СССР халқ депутатларининг IV съезди қарорига биноан: «Сиз ҳар қандай миллат кишисининг ҳуқуқлари ва эркинликларига тўла даражада кафолат бериладиган федерация сифатида ССР Иттифоқини сақлаб қолиш зарур, деб ҳисоблайсизми?», шунингдек, халқимизга тушунарли бўлсин учун жумҳуриятимизнинг Олий Кенгаши томонидан қабул қилинган қўшимча бюллетендаги «Сиз Ўзбекистон тенг ҳуқуқли мустақил жумҳурият сифатида янгиланган иттифоқ (федерация) таркибида қолишига розимисиз?» деган саволлар қаршисига «Ҳа» ёки «Йўқ» деб ёзишимиз керак. Қандай жавоб бериш ҳар бир фуқаронинг ўзига ҳавола. Аммо чуқур, пухта ўйлаб жавоб қайтариш лозим. Чунки кўпчилик хоҳиш-иродаси жумҳуриятимизнинг келажагини белгилайди.

Гарчи шундай бўлса-да, кишиларнинг референдумга муносабатини, фикрини билиш мақсадида турли хил касб эгалари билан суҳбатлашдик.

Анатолий КИМ, «Ташсельмаш» заводи чилангари:

— Биласизми, мен Иттифоқимизни кўпроқ одам тузилишига қиёс қиламан. Унинг бир қўли ёки қулоғини кесиб ташланг-чи, қанақа бўлар экан? Қардош жумҳуриятлар ҳам худди инсон организмига ўхшаб 70 йил мобайнида шундай чамбарчас боғланиб кетишганки, улар бир-бирисиз яшай олмайдилар. Агар Ўзбекистон тўғрисида гапирадиган бўлсак, менимча ССР Иттифоқи таркибида қолгани маъқул.

Зокир ИРИСҚУЛОВ, авиация ишлаб чиқариш бирлашмасининг диспетчери:

— Бюллетендаги «тенг ҳуқуқли мустақил жумҳурият сифатида» деган сўзлар жуда яхши. Аммо биз иттифоқда қолсак, жумҳуриятимиздаги марказга бўйсунувчи корхона, ташкилотлар, конлар Ўзбекистон мулкига айлантириладими? Агар «Ҳа» деб жавоб берсак, алданиб қолмаймизми? Ҳали оз бўлсада вақт бор. Яна бир карра ўйлаб кўриш керак.

Абдуқаюм ПАРДАЕВ, ТошДУ толиби:

— Референдум шундай ўтказилиши керакки, овоз берувчи ҳар бир киши аввало референдум деган тушунчанинг тўлиқ маъносини англаб етмоғи даркор. Токи ҳуқуқимиз, миллий эркинлигимиз ўз ўрнига қўйилмасдан туриб, референдумда «Ҳа» деб жавоб беришга эрта деб ўйлайман.

Э НАЗАРОВ, «ЖЭУ» электриги:

— Ҳозирча жумҳуриятимизда референдум ўтказиш тўхтатиб турилиши керак. Чунки, аввало «Янгиланган иттифоқ» шартномасини имзолатиб олиш керак эди. Кейингина ўтилса бўларди.

Қолаверса, фойдасиз. Кўр-кўрона ўтказиладиган референдумга неча миллионлаб маблағ сарфлашнинг нима кераги бор?

Б. ҲУСАНОВ, ТошДУ филология факультети методисти:

— Марказнинг жумҳуриятларга бу саволи «осмондан тушгандай» қилиб берганлиги туфайлими ёки референдум иттифоқимизда биринчи маротаба ўтказилаётганлиги сабаблими, бу тўғрисида кўпгина кишилар яхши тушунчага эга эмас. Бу ишни аввало коммунистлар ва халқ депутатлари деб ўйлайман. Ёки бўлмаса ўз бўйниларига олиши керак радио, телевидение, рўзномалар орқали оммага кенг тушунтириш ишлари олиб боришлари керак эди.

Хотима сифатида шуни ҳам айтиб ўтишим лозимки, юқоридаги саволлар билан жуда кўпгина кишиларга мурожаат қилганимда (асосан ёшларга) референдум тўғрисида умуман тушунчага эга эмаслигини англадим, ҳаттоки «кимга овоз берамиз ўзи?» деган ёшларни ҳам учратдим. Референдум олдидан ҳар бир ташкилот, корхона, маҳаллаларда ташвиқот-тарғибот ишларини янада кучайтириш лозим. Тўғри, саволга қандай жавоб бериш ҳар бир фуқаронинг иши. Аммо бизнинг бу саволларга жавобимиз эртанги келажагимизни белгилашини ҳам унутмаслигимиз керак.

Б. ОСТОНАҚУЛОВ,
«Халқ сўзи»нинг мусаҳҳиҳи.

ГИНАХОНЛИК ВАҚТИ ЭМАС

Кўпгина сиёсатшунос, тарихчи, иқтисодчи олимлар мавжуд аҳволни таҳлил этиб, биз қурган тузум социализм эмас, бозор иқтисоди эса капитализмга олиб боради, дейишмоқда. Баъзилар эса тузум капиталистик бўладими ёки яна бошқачами — фуқароси фаровон яшаса кифоя, деб ҳам айтишмоқда.

Бизнинг фикримизча, ҳозир танланаётган йўл кўпчиликка маъқул, аммо унга бориш тактикасида келишмовчиликлар юз бермоқда. Ҳатто қатор республикалар Совет Иттифоқи таркибидан чиқиб кетажакларини билдиришмоқда. Бунга Иттифоқнинг уларга нисбатан муносабатидаги устунлиги, зўравонлик сиёсати сабаб бўлаяпти, деб ҳисоблашмоқда. Хуллас гап кўп, гина-қудурат кўп. Аммо гинахонлик билан косамиз оқармайди.

Биз бугунги танглиқдан чиқишнинг танҳо йўли бирликда, деб ўйлаймиз. Шунинг учун ҳам мустақил республикаларнинг ягона иттифоқи учун бюллетень саволларига «ҳа» деб жавоб беришни ният қилганмиз.

Сотволди РИЗАЕВ,
Адашбой АСРОРОВ.
Жами 25 имзо.

Чортоқ райони.

Жаҳоннинг қадимий шаҳарларидан бири — Трояга тенгдош Ўш шаҳрининг Оқбўйра дарёси соҳилида Алишер Навоий номли маданият ва истироҳат боғи жойлашган. Унда Наврўз сайиллари, ёз ойларида катта дор ўйинлари, миллий кураш мусобақалари ўтказиб турилади. Истироҳат боғида миллий меъморчилик анъаналари руҳида бунёд этилган «Сузоқ» чойхонаси мавжуд.

Яқинда ҳазрат Алишер Навоийнинг туғилган куни боғқа ниравкаришда ўшлик ҳайкалтарош Г. Хандзе яратган ҳайкал ёнида шаҳар жамоатчилигининг катта йиғилиши бўлиб ўтди.

СУРАТДА: А. Навоий ҳайкали.

Тоҳиржон ХАМРОҚУЛ олган сурат.

ЎЗГАНИКИ ЎЗИГА

Ўзбек деҳқони не кўйларга тушмади? Поёнсиз майдонларнинг «хўжайини» бўла туриб уй қуриш учун бир парча ерга зор ўтди. Ниҳоят бу ғов ҳам кўтарилди, деҳқонга ер тегди: ўзигаю фарзандларига уй-жой қуриш учун енг шимариб ишга киришди. Энди бошқа қийинчилик пайдо бўлди — имморат тиклаш учун ёғоч йўқ.

Нима қилиш керак? Олис юртдан олтин баҳосига келадиган ёғочга кўз тикиб ўтиравериш шартми? Жиззах вилоятининг Дўстлик районидаги Қосим Раҳимов номли совхоз раҳбарияти бошқа йўлни танлади. Энди имморатбоп ёғочлар хўжаликнинг ўзида тайёрланади. Бунинг учун пахтазордан бўшаган майдонларнинг бир қисми теракзор барпо этишга ажратилди. Қисқа муддатда 5 гектар ерга 14 минг туп кўчат ўтқазилди. Яқин кунларда яна шунча майдонда теракзор барпо этилади. Барча юмушлар тажрибали ўрмончилар маслаҳати ва агротехника қоидалари асосида бажарилди.

— Омон бўлсак, яна тўрт-беш йилдан сўнг ёғоч муаммоси тўласинча ҳал этилади, — дейди хўжалик раҳбари Қулмирза Қамбаров. — Ахир, ота-боболаримиз четдан ёғоч келтиришмаган-ку. Барча имморатларни ўзимизда ўсадиган, терак, тол, шамшод, арча ёғочларидан тиклашган. Хайрли ишга қўл урдик, ҳадемай ўзимизда ўрмон бўлади, ўзганикига сира ҳожат қолмайди.

Н. ШАКАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АДАБИЁТ ВА СИЁСАТ

ИККИ ИЖОДКОР МУСОҲАБАСИ

Яшар ҚОСИМ: Кейинги вақтда ижодкорларнинг сиёсат билан шуғулланишлари борасида ҳар хил фикрлар билдирилмоқда. «Ёзувчи романини ёзсин», «Шоир шеърини ёзсин», деган гаплар ҳам қулоққа чалинмоқда. Умуман, ижодкорнинг сиёсат билан шуғулланишини қандай баҳолайсиз?

Муҳаммад СОЛИҲ: Чиндан ҳам, агар ҳар бир одам ўз иши билан шуғулланганда, олам гулистон эди. Шоир шеърини ёзса, олим илмини қилса, деҳқон деҳқончилиги билан, сиёсатчи сиёсат билан шуғулланса, қандай яхши. Аммо ундай бўлмаяпти. Шундай давр келдики, ҳамма бир-бирининг ишига аралашаяпти.

Бугун ёзувчиларни уч гуруҳга бўлиш мумкин. Биринчи гуруҳга «ўз ишини қилаётган», яъни фақат ижод билан шуғулланаётган бахтли кишилар киради. Бу шовқин-суронда кўнгил мувозанатини сақлаб, худо берган қобилиятни соф ижодга бўйсундириш учун ҳам ирода керак. Мен бундай кишиларга ҳавас қиламан. Афсуски, бундайлар оз.

Сиёсатга «аралашмаётганлар»нинг аксарияти кўпроқ «аралашаётганларга» тош отиш билан овора. Ғийбат билан машғул. Булар — иккинчи гуруҳ.

Я. Қ. Узр, сўзингизни бўламан. Бу сиз айтган «соф ижод» одамлари асаридан ҳам барибир публицистика ҳиди анқиб турибди. Бугунги энг оммавий шоирлар, жуда нари борса, бир-икки образни «ўйнатиб» (дўппи, қилич, деҳқон ва ҳоказо) қўшиқ ёзаяптилар.

Менга баъзан шундай туюладики, санъат ҳамон турғунлик йилларининг сирли сукунатини қўмсаётгандай... Ахир XX аср адабиётимизнинг қатор сара намуналари айни шу даврда яратилди-ку. Демократия ва ошкоралик адабиётимизга нима берди? Ютуқларимиз йўқотганларимиздан кўп эмасмикин? Дарвоқе, француз адибларидан қайсидир бири айтган эди: «Адабиёт тутқунликда гуллаб-яшнаб, озодликда эса ўлади...»

М. С. Биринчидан, ҳали сиз айтгандай, озодлик келгани йўқ. Озодлик шабадаси бир эсиб кетгандай бўлди, холос. Биз шўрликлар, шунга ҳам қувониб кетдик, юрагимиз ҳаприқиб, бор-йўқ гапимизни тўкиб солишга шошилдик. Ва бир қанча шоиру ёзувчилар бу вазиятдан фойдаланиб, ўз миллатининг дардини айтишга интилдилар, ўз ижодини қурбон келтириб, мақолалар ёзишга, кундалик сиёсий ҳаётга жиндак таъсир кўрсатармиканман, деган умидда донкихотларча ҳаракат бошладилар. Бу ёзувчилар учинчи гуруҳга кирадилар. «Дон-кихотларча» деганимнинг боиси, бизнинг «ўзбекчилигимиз» шароитида бир иш қилиш, айниқса сиёсат жабҳасида бирор силжишга эришиш учун курашмоқ — пешонани деворга урмоқ билан баробардир. Мағлубиятга маҳкумлик аввалдан маълум, шуни бўйнига олиб курашадиган одамларни хаёлпарастлар дейиш мумкин. Аммо уларсиз ҳаётнинг қизиғи ҳам бўлмас эди. Ҳар бир қадамини ўйлаб босадиган, доим етти ўлчаб бир кесадиган кишилардан иборат жамият зерикарли бўларди. Хаёлпарастлар ҳам, ҳушёрлар ҳам ўзларича яшайверишсин. Фақат улар бир-бирига тош отишмасин, инсофли бўлишсин. Адабиётга келсак, сиз бир қадар ҳақсиз. Ҳақиқатан ҳам адабиёт қарама-қаршиликлар фарзандидир. Тазйиқ ва тазйиқ адабиётни янги шакллар излашга мажбур қилади. Аммо бу узоққа чўзилмайди. Узоқ давом этган зўрлик адабиётни бора-бора йўқ қилиши мумкин.

Я. Қ. Сиз халқ вакили сифатида фаолият кўрсатаяпсиз. Бугун Сизни кўпроқ ташвишга солаётган нарса нима? 17 мартда ўтадиган референдумга муносабатингиз қандай?

М. С. Албатта, референдумда «ҳа» ёки «йўқ» деб жавоб бериш ҳар кимнинг шахсий иши. Шахсан мен «йўқ» деб жавоб бераман. Чунки бўлажак Иттифоқнинг қандай бўлиши мутлақо номаълум, шундай экан, Ўзбекистон бу Иттифоққа албатта киради, деб қайси юрак билан ваъда берамиз? Референдум ва Иттифоқ Шартномасидан бугун бир эмас, икки эмас, олтита жумҳурият бош тортаяпти, нима, улар биздан ақлсизроқми, уларнинг ҳукуматида нуқул «экстремист» ва «сепаратист»лар ўтиришибдими? Литва ўтказган референдумда фақат литваликлар эмас, руслар ҳам бу жумҳурият мустақиллиги учун овоз бердилар. Ахир бутун бир халқ сепаратист бўлмайди-ку!

Я. Қ. Мана, беш йилдан буён бутун жамиятни, ўнлаб халқларни оёққа турғазган турли-туман миллий озодлик ҳаракатларига йўл очиб берган қайта қуриш ва ошкоралик даври ҳам ниҳояланай деб қолди. Сиз мана шу жараёнда бошдан охиригача фаол иштирок этган ижодкорлардан бири сифатида шундай ечимни кутармидингиз?

М. С. Беш-олти йил аввал луғатимизга «демократия» деган бизга бегона бир сўз кириб келган эди. Умри қисқа экан, луғатга кирди-ю ҳаётимизга киролмади шекилли.

Мен ёзувчилар уюшмасида ишлайман. Хизмат юзасидан ҳар хил чет эллик мухбирлар билан учрашишга тўғри келади. Уларнинг саволлари доим бир хил: сизларда демократия йўқ, бунга қандай қарайсиз, деб сўрайдилар. Мен бир ватанпарвар сифатида вазиятни хаспўшлайман, очиғи, ёлғон сўйлайман: унчалик эмас, кўриб турибсиз-ку, ижтимоий вазият оғир, демократия ҳам секин-секин бўлаяпти, дейман. Мен буни раҳбариятдаги одамлар ҳам шу миллатнинг фарзандлари-ку, улар ҳам халққа яхшилик истайди-ку, ёруғ кунлар келиб қолар, деб ўйлаганим учун қиламан.

Биз ҳамжиҳатликнинг тарафдоримиз, ижтимоий барқарорликни истаймиз, аммо бугунги ижтимоий тарангликни демократик ғояларни йўқотиш учун хизмат қилмаслиги керак.

Я. Қ. Барибир турғунлик йилларида ҳам адабиётимизнинг энг юксак намуналари билан расмий сиёсат ўртасида, энг виждонли ижодкорларимиз билан реал ҳокимият ўртасида маълум оппозиция бор эди. Тарафлар ўртасидаги ўша қарши туриш моҳияти, шакли-шамойили қандай ўзгаришларга учради?

М. С. Турғунликнинг «дориломон» кунларидан бирида, бундан нақ ўн йил аввал, тенгдош жўралар — уч шоир ва тўрт ёзувчи — гўзал бир қасам ичган эдик! Унинг мазмуни тахминан шундай эди: бу ёлғончи ҳукуматни турли шаклда, ҳар қандай минбардан аёвсиз танқид қиламиз. Бу мустабид ҳукуматдан бирортамиз ҳам мукофот олмаймиз, чунки мукофот — оғизнинг қопқоғидир. Кимки мукофот олса, у — фалондир.

Қасамнинг кулгили жиҳати шунда эдики, у пайтда бизга мукофот бераман, деб турган бирор идора йўқ эди. Уни «олмаслик» учун кураш ҳам кулгили эди. Чунки инсонлар мукофот олмаслик учун эмас, аксинча, мукофот учун курашардилар.

Жиддий томони, ҳар бир истеъдодли одамни ҳукумат ўз сиёсатига тарафдор қилишни истар ва, демак, келажакда мукофот хавфи бизнинг ҳар биримизни таъқиб этиши муқаррар эди. Қасам ичганлардан ҳар бири эса ўзини истеъдодли ҳисобларди.

Шунинг учун, дастлабки беш-олти йил биз фақат қасамнинг биринчи қисмини, хусусан «кураш-танқид» бўлагини «амалга оширишга» мажбур бўлдик. Аммо бизга берилган «минбар»лар шу қадар кичик эдики, биз — ўзини баҳайбат дев ҳис қилган такаббур ёшлар — бундан қаттиқ ҳақоратланардик. Бизнинг «оловли нутқ»имизни тингловчилар эса минбардан ҳам салобатсизроқ, яъни ўзимиз қатори эди. Ва табиийки, бизнинг исёнимиз бошқа йўллар ахтара бошлади. У шеър ва насрнинг янгича шакли орқали ўзини кўрсатишга интилди. Бу уддаландими, йўқми, ҳар ҳолда 70-йилларда пайдо бўлган «метафоризм» ва «жумбоқ шеърлар» маълум даражада даврга ижтимоий оппозиция эди. Бугун ўша руҳда ёзилган асарларнинг «жумбоқ»лиги қолмади, чунки энди улардаги «шифр»ланган белгилар ҳаммага ойдин ва тушунарлидир. Бу китобхоннинг бадиий тафаккури ўсганидан ҳам кўпроқ, унинг ижтимоий фикри кенгайганидан дарак бермоқда.

Ҳақиқатан ҳам, 60—70-йиллар ўзбек адабиётида Иттифоқнинг Оврупо қисмидаги каби ошкор «диссидент»лар бўлмаса ҳам, «ўзгача фикрловчилар» анча-мунча эди.

Эркин Воҳидовнинг «Ўзбегим» асари, Абдулла Орифнинг «Мунгли лирика»си, Рауф Парфининг «Мавҳум шеърият»и, Чўлпон Эргашнинг «қизил», аммо тагдор шеърлари, Омон Матжоннинг сатр орасидаги аллегориялари расмий, фарҳунда адабиётнинг кўзини шамғалат қилиб, майдонга чиққан эдилар. «Ўзгача фикрловчилар»га қаратилган танқид ва фисқу фасодлар эса уларнинг халқ ичида обрўсини оширган эди, холос.

Биз ўша обрўга суяниб, шоир деган номнинг ботиний қудратини ичдан ҳис этиб, эркалик қилган эдик, қасам ичган эдик. Гарчанд биз суянган обрў эгаларининг «мукофот»га қарашлари бошқача эди. Гарчанд, уларнинг кураш услублари ҳам биз танлаган йўлдан фарқли эди. Аниқроғи, улар «ўраб» берган фикрни биз очиқ айтиш мумкин, деб ўйлардик. Яъни, уларнинг «стратегияси» биз учун «тактика» эди, уларнинг «тактикаси» эса бизга кечириб бўлмас муросасозлик бўлиб кўринар эди. Лекин шоирман деганнинг аксарияти маддоҳлик қилаётган даврда, бу одамлар ижоди бизга маънавий мадад бўлди, ўзлари бўлмаса ҳам, шеърлари доим ёнимизда турди. Биз бу ички яқинликни маънавий назорат сифатида қабул қилган эдик.

Бир куни кутилмаган воқеа рўй берди. «Ўзгача фикрловчи»лардан бири мадҳия эълон қилди. Биз қаттиқ хафа бўлдик, ўзимизни алданган ҳис этдик. Бизнинг чуқур ҳурматимиз чуқур тушкунликка айланди. Четдан қараганда, бундай гина ҳам кулгили эди. Ҳар ким хоҳлаганини ёзади-да. Шунга қарамай, мен у кишига бир мактуб битдим.

«Сиз биз учун қадрлисиз. Агар ҳукуматга миннатдорчилик билдирмоқ истасангиз, ҳеч кимга билдирмай, ўша бинога бориб, ҳеч кимга эшиттирмай олқиш айтиш керак эди. Бутун жумҳуриятга эълон қилинган мадҳиянгиз нафақат сизнинг, шеъриятнинг ҳам обрўсига яхши бўлмади», деб ёздим. У хатни олиб, мен билан ярим йил саломлашмай юрди. Ниҳоят, Дўрмонда учрашиб, гаплашдик. Сен ўшанда ҳақ эдинг, деди у. Лекин биласанми, Навоий ўз девонини аввал Худога, кейин Пайғамбар ва Султонга мадҳ билан бошлайди, девон охирида эса уча ловини ҳам рад қилади, деди. Навоий ёшига етамизми, йўқми, худо билади, биз бугунги хатомизни бугун тузатишга мажбурмиз, дедим. Ука, дея кутилмаганда портлади у, шоир ҳам — инсон, у ҳам кўпчиликка ўхшаб яшагиси келади, яхши иморатда тургиси келади, мен чарчадим...

Буни эшитиб, ўзимга ўзим ёмон кўриниб кетдим. Суҳбатдошимга ҳамдард бўлгим келди-ю, бирор илиқ сўз айтолмадим. Аммо бу шафқат туйғуси ҳам бир сония давом этди, холос. Ўрнини дарров тошбағирлик эгаллади. Тарбиямиз шундай эди. Шоир деганда, Ҳусайн Бойқаронинг ўнг қўли бўлиб хизмат қилган тадбиркор ва бадавлат Мир Алишер эмас, балки Астрободга «сургун қилинган» юпун либосдаги «пролетар» Навоий кўз олдимизга келарди. Жулдур кийиб олган Машраб ёки Париж қаҳвахоналарида муштлашиб юрган Пол Верлен, пул топаман деб Африқода жон бераётган Артюр Рэмбо тасаввуримизда пайдо бўларди. «Қашшоқлик истеъдоднинг доимий йўлдошидир» деган ақида бизнинг шиоримиз эди.

Хуллас, ҳар ким ўз фикрида қолди.

85-йил келди, бизнинг йигитлар учун иккинчи синов йили. Бу янги йил биз учун «Совет Ўзбекистони»да чоп этилган ғоявийлик ҳақидаги мақола билан бошланди.

Зудлик билан янги «мафкуравий душманлар» кашф қилинди. Анъана ва тилга, маданиятга очиқдан-очиқ уруш эълон этилди. Лекин бу сиёсат шундай бир қўпол тарзда юритилдики, халқнинг норозилиги ой сайин эмас, кун сайин ўса бошлади. Менинг тенгдошларим ўша норозилик билан бирга ўсдилар. Улар сиёсатга аралашишни истамас ва соф адабиёт билан шуғулланишни орзу қилар эдилар, аммо вазият уларни аралашишга мажбур қилди.

Ёш ёзувчиларнинг бу сиёсатга қарши мактуби марказдан қайтиб, мафкура котибасининг қўлига тушди. Оқибатидан хабарингиз бор. Мактубга қўл қўйганлар котиба ишдан кетгунча тазйиқ остида яшадилар. Бу билан ўз тенгдошларимни мақтамоқчи эмасман. Айтмоқчиманки, адабиёт ҳамиша ижтимоий фикрни соғломлаштириб турувчи, унга гоҳ ботиний, гоҳ бевосита таъсир этиб турадиган омилдир. Буни биров тушунади, биров тушунмайди. Ўша мактуб шов-шув бўлган пайтда котиба ҳимоячилари: «Нима, сизларга Ленин бобо ўрнидан туриб, таъзим этсинми ёки ракеталарнинг тугмачасини сизга топширайликми?» — дея пичинг қилишди. Ҳатто бир нечтамизни Ёзувчилар уюшмаси аъзолигидан ўчирмоқчи бўлдилар, аммо йигитларимиз ўз эътиқодидан, сўзидан қайтишмади.

Эсимда, бизни Марказкомга чақириб сазойи қилаётган пайтда, Олим Отахон ўрнидан туриб, «Ўртоқ котиба, бундай ҳашаматли ва салқин иморат (Марказком биноси — М. С.) Ўзбекистонда жуда кам. Бирорта болалар боғчаси ёки мактабда бундай шинамлик йўқ, нега бундай?» деди. Бу саволдан фақат котиба эмас, умуман бинонинг ўзи чўкиб кетгандай бўлди. Бу тасодиф эмас экан, шу йили «қайта қуриш» деган нарса эълон қилинди.

Я. Қ. Лекин бугун ёзувчиларнинг депутат сифатида сайланиб, марказ ва жумҳуриятлардаги Олий Кенгашлар таркибига, Президентлик кенгашига аъзо бўлганликларига қандай қарайсиз?

М. С. Қийин савол бердингиз. Чунки мен ҳам ўша депутатлар сафида турибман. Мен ҳамма учун жавоб беролмайман. Ўзим ҳақимда айтишим мумкин. Кейинги икки сессиядаги нутқимни телевизорда ҳам, газетада, ҳатто парламент рўзномаси — «Халқ сўзи»да ҳам беришмади. Эҳтимол, ҳамма эшитаверадиган гап қилмагандирман. Ҳар ҳолда, шу кунгача ўз виждонимга қарши борганим йўқ. Мен ундоқ дердим, бундоқ дердим дея мақтанишнинг ҳам мавриди эмас. Қолган депутатларга келсак, гапиришни хоҳлайдиган, дадил одамлар бор, афсуски, навбат тегмайди. Лекин бу ҳам уларни оқлашга баҳона бўлолмайди, астойдил туриб сўз олиш керак экан. Бундан ташқари шубҳа йўқки, депутатларнинг кўпчилиги янгиликка қарши эмас, улар ҳам ислоҳотнинг тезроқ ўтказилишини истайдилар, жумҳурият мустақиллигини баландпарвоз сўзларда эмас, ҳаётда кўришни орзу қиладилар, аммо бу кўпчилик овоз берар экан, деган гап эмас.

Я. Қ. Сизни парламентда ҳаддан ташқари кескин гапиради, шунинг учун ҳам таклифлари ўтмайди, дейишади. Шу тўғрими? Сиз радикалмисиз ёки «мўътадиллар» қаторидамисиз?

М. С. Мен радикал эмасман. Ҳатто «мўътадил» ҳам эмасман. Мен, аслида, муросачиман. Фақат муросанинг ҳам чегараси борлигини одамлар унутиб қўйишади. Кўпчиликка хос бир хислат бор. Сиз жилмайсангиз, у одам сизга қараб, бу нега жилмаяди, қандайдир айби бор шекилли, деб ўйлайди. Яна бир жилмайсангиз, у сизнинг айбдорлигингизга «амин бўлади». Ваҳоланки, сиз унга шунчаки яхшилик истаб жилмайдингиз. У одам буни билмайди ва сизга, ҳеч сабабсиз, ўзи ҳам сезмаган ҳолда, тепадан кела бошлайди. Шунда сиз таққа тўхтайсиз. Сиз ўзингиз инсоний қадр-қимматингизни ҳимоя қилишга мажбур бўласиз. Шу нуқтада сизни ҳеч қандай куч енголмайди, сиз метинга айланасиз ва сизни бу аҳволда кўрган одам «Э, бу киши ғирт қайсар экан-ку», дейди. Бу сиз келиб тўхтаган нуқта муроса чегарасидир. Унинг нариёғига ўтган одам ўзининг инсоний қиёфасини йўқотади, кулга айланади. Мен ҳам фақат ўша чегарагача муросачиман.

Я. Қ. Бой айтган «гўзал қасам»нинг иккинчи қисми ҳақида фикрингиз охирига етмади. Биринчи қисми режадагидай бўлибди, лекин «мукофот қисми» нима бўлди? Тенгдошларингиз бу «васваса»дан омон қолишдими?

М. С. Афсуски, биз бу «вазифа»ни биринчиси каби уддалай олмадик. Етти кишидан тўртовини «бой бердик». Улар бугун совриндордирлар. Биз бу воқеани хурсандчилик билан қабул қилдик, чунки ёшликдаги романтик туйғулар билан турмуш бошқа-бошқа мезонлардир. Ёзувчи фаолиятини мукофот олиш ёки олмаслик белгиламайди, унинг иши белгилайди. Мен дўстларим билан фахрланаман, уларнинг деярли ҳаммаси ёшликдаги идеалларимизни сотгани йўқ. Бу — асосий нарса.

Я. Қ. Шунга яқин савол: Сизни ҳукумат «сотиб олишга» ҳеч ҳаракат қилганми?

М. С. Бир марта шунга ўхшаш ҳаракат бўлган...

Я.Қ. Очиқроқ айтиш мумкинми?..

М. С. Энди мумкин 1989 йилнинг бошларида СССР халқ депутатлигига менинг ҳам номзодим кўрсатилган эди. Менга ҳам қарши курашдилар. Ўша пайтдаги «шаҳар тўраси» Сатин бутун кучини ишга солиб, «миллатчиларни» йиқитишга муваффақ бўлди.

Мен шундай бўлишини олдиндан билардим ва бу «мағлубият»дан заррача ўксиганим йўқ. Лекин ҳукумат «ўксиди», деб ўйлади шекилли, бизни — Одил Ёқубов, Иброҳим Раҳим ва мени — чақириб қолди. Уч ёзувчи, нима гаплигидан хабаримиз йўқ, лўкиллаб бордик. Столнинг нариёғида Нишонов, Анишчев, Холмуҳамедов, бу ёғида учта ёзувчи ўтирдик. Нишонов гап бошлади... ва қолганлар маъқуллашди. Хуллас, мени юпатишиб... Ўзбекистон депутатлиги вакансияси бўшаганлиги ва шунга зудлик билан номзодимни кўрсатиш лозимлигини айтишди. Мен раҳмат айтиб, таклифни рад қилдим. Нишоновга ёқмади шекилли, қизариниб: «Дорогой, депутатство не валяется на дороге», — деди. Мен, иложи борича назокат билан: «Я тоже не валяюсь»,—дейишга улгурдимми-йўқми, Одил аканинг аҳволини кўрдим ва келганимга минг пушаймон бўлдим. Бу иккита оқсоқол ёзувчини судраб Марказкомга олиб келиш учун арзимас ва уятли бир иш эди. Биз тез тарқалдик.

Я. Қ. Янги шеърларингиз матбуотда кўринмай қолди. Вақт йўқми? Уюшмадаги фаолиятингиз ҳақида ҳам бир оғиз гапириб берсангиз...

М. С. Шеър ёзишга вақт йўқ. Илгари «вақтим йўқ» деган одамни кўрсам, олифталик қилаяпти, деб ўйлардим. Ҳозир ўзим шу аҳволдаман — вақтим йўқ. Ёзувчилар уюшмаси бутун жумҳуриятдан одам қабул қиладиган карвонсаройга ўхшаб қолди. Ҳар кун камида 20—30 кишини қабул қилишга мажбурман. Шулардан 3—4 таси ёзувчи, қолганлари бизнинг касбимизга мутлақо алоқаси йўқ одамлар. Ўғли армияда майиб бўлса ҳам, қариндоши қамалса ҳам, кечирасиз, ҳатто хотини билан уришган бўлса ҳам уюшмага ёрдам сўраб келади. Бунга чидаш қийин. Баъзан жаҳлим чиқиб: «Ҳў, биродарлар, бизнинг қўлимизда ҳокимият йўқ, судга боринг, Марказкомга, ҳукуматга боринглар», дейман. Фойда йўқ. Ва, албатта, бу одамларни кўриб, лоқайд туриш ҳам қийин. Қўлдан келганича (кўпинча қўлдан келмайди) ёрдам беришга уринамиз. Умуман, қайта қуриш даврида Ёзувчилар уюшмаси жумҳуриятларда ғаройиб бир марказга айланди. Халқ учун адолат, ҳақиқат маскани бўлиб кўрина бошлади. Бунинг объектив сабаблари бор. Бугун ҳукумат даражасида айтилаётган ва ҳал қилинаётган жуда кўп муаммоларнинг аксарияти биринчи марта Ёзувчилар уюшмасида кўтарилди. Наврўз байрами ҳам, тил масаласи ҳам, Орол ҳам, демография, Бўстонлиқ ҳам илк бор шу ерда кўтарилди. Буларнинг ҳар бири бор-йўғи икки-уч йил аввал тақиқланган масалалар эди. Бу тақиқни биринчи бўлиб ёзувчилар бузишди. Одамлар буни биладилар ва шунинг учун ҳам уюшмага нажот излаб келадилар. Бизга таскин берадиган нарса шу.

Я. Қ. Ёзувчилар уюшмаси фақат ёзувчилар уюшмаси бўлиши керак, уни сиёсий курашлар майдонига айлантирмаслик лозим, деган гаплар қулоққа чалинмоқда. Тўғри, бу асосан ёзувчиларни сиёсий фаол кўришни истамаётган идоралар томонидан айтилмоқда, аммо шундай деб ўйлайдиган қаламкашлар ҳам йўқ эмас...

М. С. Бу ташкилот яқинларгача Марказкомнинг бир мафкуравий ячейкаси сифатида фаолият кўрсатар, унинг измидан чиқмас эди. Миллий масалалар у ёқда турсин, миллий руҳдаги бадиий асар муҳокамасини ўтказишга ҳам қўрқардилар. Бугун уюшма чинакам мустақил ташкилот. Бу мустақилликни ҳамма ҳам хуш кўраётгани йўқ. Бир-икки марта уюшмани тизгинга солишга уринишлар ҳам бўлди. Бу ҳаракатга хизмат қилаётган маълум ёзувчилар ҳам бор. Албатта, уларни бирор мафкуравий идора манфаати эмас, ўз манфаати кўпроқ қизиқтиради. Уларни ҳам тушуниш мумкин...

Я. Қ. Миллий манфаатлар учун ҳатто севимли шеъриятни ташлаб, сиёсатга ўтиш сизга оғир бўлмадими?

М. С. Шахсан мен учун бошқача йўл йўқ эди. Бунга заррача ачинаётганим йўқ. Менинг ўрнимда ҳар бир киши шундай қилган бўлур эди. Қолаверса, шеър ёзадиган кунлар ҳам келиб қолар...

Я. Қ. Илоҳим, келсин!

Кўнгил тўлқини

ИНСОФУ ТОВФИҚ КЕТСА

ҚЎҚОНДАН Бувайдага борувчи автобусга чоғланиб турганимда автоқўналға хизматчиси Маҳмудхон Тиллабоев «Тошкентга қатнаркансиз, малол келмаса шу хатни ўқиб чиқсангиз», деб қўлимга конверт тутқазди. Ундаги ташвишу дард шу қадар чуқур ва самимий эдики, хатни сиз, азиз муштарийлар билан баҳам кўришни лозим топдим.

«ҲУРМАТЛИ «Халқ сўзи» бош муҳаррири ва рўзнома ходимлари, мен бу мактубни бир гуруҳ биродарларим, қўни-қўшниларим номидан ёзмоқдаман.

Рўзномангизда чоп этилган Муҳаммад ҳадислари, «Ҳожилар», «Отин» сарлавҳали мақолалар учун кўпдан-кўп раҳмат, улар халқимизни хурсанд этди.

Худо хоҳласа яқинда муборак рамазони шариф ойига ҳамда рамазон ва қурбон ийдларига етамиз. Бутун аҳли исломнинг нияти шулки, бу ҳайитлар дам олиш кунига айланса, улуғ айёмларда ойнаи жаҳон орқали «Рисола» ва «Робиа» видеофильмлари намойиш этилса, бу хайрли ишга «Халқ сўзи» ҳам бош қўшса. Агар бунинг учун маблағ важидан имконият бўлмаса, халқимиз кўплашиб бу муаммо чигалини ечишга қодир, имону инсоф йўлидаги бу савоб ишга белни маҳкам боғлаймиз.

Жумҳуриятимизда масжидлар кўпайиб, дини ислом равнақ топаётганига беадад шукроналар айтган ҳолда намоз пайтлари радио орқали азонни эшиттириш йўлга қўйилса. Барча ислом мамлакатларида шундай қилинади, бунинг ножўя томони бўлмаса керак, деб ўйлаймиз. Зора хонадонларимизга файз, дилларимизга рўшнолик, покиза умидлар жо бўлса ажаб эмас.

Шу йилнинг 8 февралида «Навоий» видеофильмининг сўнгги қисмини кўрдик. Улуғ бобомиз «Хамса»ни туғаллаб, Ҳусайн Бойқарога тақдим этдилар. Шунда ҳукмдор беҳад таъсирланиб, қиличини ҳазрат Навоий оёқлари остига қўйди ва: «Бутун бошли юртларни забт этган қилич сизнинг адолатли қаламингиз олдида таслим бўлди», — деди.

Видеофильмнинг ширин таассуротларидан сархуш бўлиб, боболаримизнинг донишмандлигию саховатидан, бағри кенглигидан ғururга тўлиб ўтирган чоғимизда ойнаи жаҳонда бадиий фильм бошланиб қолди. «Оқ бино оқшомлари» деб аталган бу фильм кайфиятимизни бузди, дилимизни ранжитди. Тўғри, айримлар телевизорни ўчириб қўйгандирлар, аммо уни кўпчилик болалар, ёш-яланг кўрганини инкор этолмаймиз. Миллий урфга зид, беҳаё ишланган бу картинадан улар қанчалик маънавий озиқланганликлари қоронғи-ю, лекин одобсизликдан, ахлоқсизликдан сабоқ олганликлари аниқ. Шунинг ўрнига имондан, ҳалолликдан, покизаликдан сўзлайдиган фильмлар кўпроқ ишланса, намойиш қилинса улуғ иш бўлмасмиди?»...

Маҳмудхон аканинг ниятларида жамиятга, инсонга фақат яхшилик қилиш ҳисси мужассамлашганини ёқлаш жоиз. Шу нуқтаи назардан Муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратларининг «Тошкент оқшоми» рўзномасидаги мусоҳабасида айтган фикрларини эслаш ўринли: «Яхшилик жуда ҳам яхши амал... Лекин яхшилик нима, қайси ишлар яхшию ва қайсиниси яхши эмаслигини ажратиб олиш анча мушкул... Ақл улкан неъмат, оқни қорадан, яхшини ёмондан ажратишда инсонга хизмат қилади».

Ҳа ақл билан инсофга, имонга, тавфиққа қайтиш мумкин. Шундай экан, ўйлаб кўрайлик.

Шароф ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

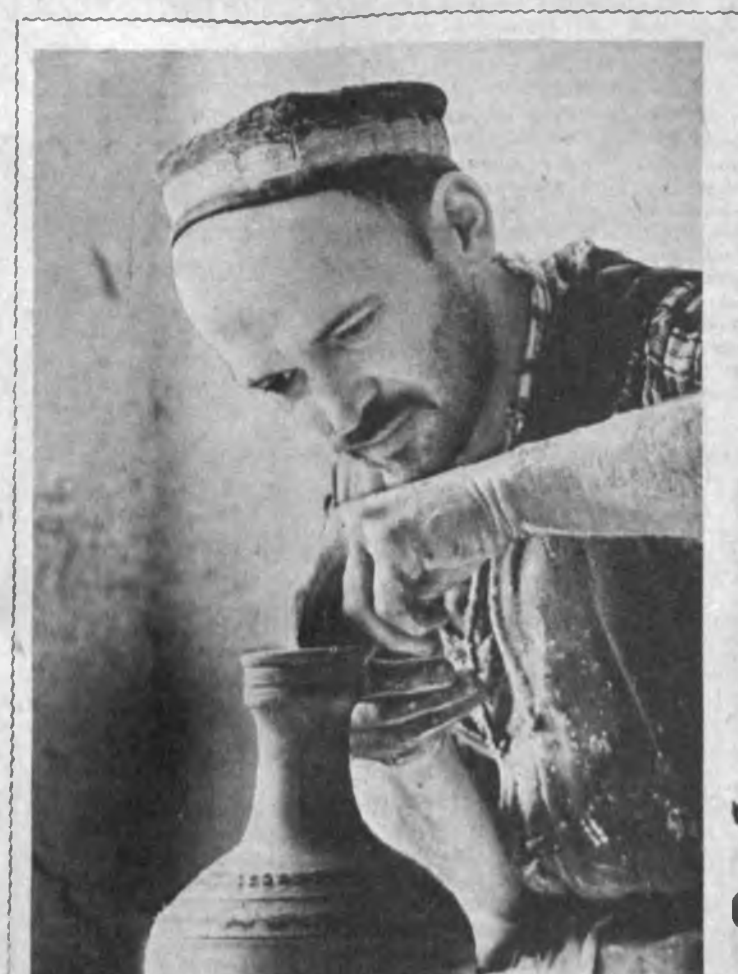

Суратли лавҳа

Сурхондарё вилояти Денов шаҳар аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бошқармасининг кулолчилик устахонасида халқимизнинг азалий турмуш шароитларига мос уй-рўзғор буюмлари кўплаб тайёрланмоқда. Айниқса уста Абдурауп Зуҳуров қўлидан чиқаётган кўза, чойнак ва бошқа кулолчилик буюмлари харидорларга маъқул бўлмоқда.

СУРАТДА: уста Абдурауп Зуҳуров (чапда) ва у тайёрлаган буюмлар.

Е. БОТИР суратга олган.

Мамлакат ёшлари — Оролбўйига

МАМЛАКАТ комсомоллари Оролбўйига ёрдам учун очилган махсус ҳисоб варақасига икки миллион сўмдан кўпроқ пул ўтказдилар. Бу маблағ Оролбўйи комсомол ташкилотларига берилди.

Бу пуллар Қорақалпоғистон республикаси ёш олимлари ишлаб чиққан «Экология-91» дастурини пул билан таъминлаш учун сарфланади.

(ЎзТАГ).

Пул алмаштиришдаги ҳангомалар

МОТОЦИКЛ ҚЎҒИРЧОҚ ЭМАС-КУ!

ЖОНСАРАК бўлиб қолган одамлар дўконда кўзига нима кўринса шуни харид қиладилар. Харид қилганида ҳам, халтага сиққанича, кўтаролганича. Бироқ бир киши бир варақайига учта мотоцикл сотиб олганини кўрганмисиз? Йўқ. Бекобод шаҳрида эса шундай воқеа бўлди. Ленинград кўчасидаги 25-уйда яшайдиган А. Йўлдошев шу йил 23 январь куни учта «Иж-планета» мотоциклини сотиб олди!

«23 январь»ни ўқиб, «ҳа, гап бу ёқда экан» дедингиз, тўғрими? Чунки ўша куни 50 ва 100 сўмлик пул белгилари алмаштирилган. Йўлдошев ҳам нуқул ўшанақа пулларга сотиб олибди. Қизиқ, отлиққа ҳам топилмайдиган бу камёб мотоциклардан бир эмас, учтасига у қандай қилиб эга бўлди? Янада қизиғи шундаки, худди қўғирчоқ сотиб олган дек, ҳисоб-справкасиз харид қилган. Бу эса савдодаги қўпол тартиббузарлик деб аталади.

Хўш, мотоциклларни «сотган» У. Вобохонова — «Узспорторг»нинг Бекободдаги хўжалик ҳисобидаги 44-дўкони мудири нима дейди денг? А. Йўлдошев вагондан мотоциклларни туширишда ёрдамлашгани эвазига ўзига ва қариндошларига деб учтасини «сотиб» олганмиш, ҳисоб ҳужжатини ёзишга улгурмаган эмиш.

Ваҳоланки ҳам сал ёпишса-да... Аслида гап бошқа ёқда — пул алмаштиришда. 24 январь куни бу дўкон 208 минг 600 сўм 50 ва 100 сўмлик топширди, кунлик ўртача савдоси эса 26 минг сўмни ташкил этади. Мудир тушунтириш хатида ёзишича, ўша кун арафасида мол кўп келган эмиш! Шу даражада кўпки, мотоциклар харидорларга ҳужжат ёзишга ҳам улгурмасдан улгуржи «сотиб» юборилган.

«Сотиб» дейишни қўштирноқда ёзишимизнинг боиси аслида улар сотилмаган, ғамлаб қўйилган ва банкка топширилган аллақачон сўмликларнинг ўрнини қоплаш учун хонадонларга чиқариб қўйилган. Йўқса, Рудакий кўчасидаги 2-А уйдан ҳам ҳар бири 2500 сўмлик учта «Урал» кажавали мотоцикли ва иккита автотиркагич чиққанини нима билан изоҳлаш мумкин? Вобохонованинг тушунтиришича, бу хонадон соҳиби В. Гиломедов битта мотоцикл ва иккита автотиркагични унинг дўконидан сотиб олганмиш, қолганларини билмасмиш.

Бу иш билан Давлат хавфсизлик комитетининг шаҳар бўлими, бошқа маъмурий маҳкамалар шуғулланишаяпти. Биров билиб, биров билмаган «мавҳум» ҳолатларни улар ойдинлаштиришади.

Х. АЛИМОВ.

КЕЧАЛАРИ ҚОЙИМЛИК, КУНДУЗЛАРИ СОЙИМЛИК

Бу йил рўза (арабча: рамазон) ойи 16 мартда бошланади. Моҳи рамазон ибодати Раҳмону тиловати Қуръон, умиди ғуфрону қабули эҳсон қилинадиган файзу барокотли бир ойдир. У шундай шарофатлики, унда қилинадиган барча хайр-эҳсонлар, дуою илтижолар бешак қабули даргоҳ бўлур. Барча аҳли салоҳ, мўъмин кишилар бу муборак ойни ғанимат билиб, кечаларини қойимлик, кундузларини сойимлик ила ўтказмоқ, турли ҳайрли амалларда янада ғайратли бўлмоқ, тавба-тазарруга шошилмоқ, ахлоқи замималардан узоқлашиб, макорими аҳлоқ ила ўзларини зийнатламоқ, яъни жаҳлу ғазаб, дилозорлик, қўпол муомалалик, кибру ҳаво каби нохуш феъллардан сақланиб, ҳилму ваҳор, хушмуомалалик, камтарлик каби хисоли ҳамидаларни ўзига лозим тутмоқлари зарур бўлади.

Рўзанинг ҳикматларидан бири ҳам худди шу зикр этилган нарсаларни инсон ўзида бир имтиҳон қилмоғи, ўзини яхшиликка ўргатмоқ ва одатлантирмоғи эканлигига ишорат тариқасида Қуръони каримда лаъллакум таттақун, яъни: «Рўзадорлик риёзати туфайли ёмон хулқларингизни ташлаб, шояд тақво йўлига ўтсангизлар», дейилади.

Дарҳақиқат, рўзадор киши ҳавойи нафсини тийиб, ўзига сабру қаноатни лозим тутиб борар экан, ўзининг қанчалик заиф бир махлуқ эканлигини, Парвардигорига бўлган чуқур эҳтиёжини, тўқчилик нақадар улуғ неъматлигини ҳис этади. Натижада у неъматларни фақат яхши ва хайрли йўлларга сарфлашни ният қилади, ўзинигина ўйламай, дунёдаги қорни оч, усти яланғоч бева-бечораларни ҳам ўйлашга ўтади.

Рўзанинг руҳий фойдаларидан ташқари жисмоний манфаатлари ҳам бор. Чунончи, Ислом уламо ва атиббоaccess ларининг таъкидлашларича, рўза тутган киши кундузлари ҳеч нарса истеъмол қилмаслиги натижасида баданида эскириб қолган ҳар хил ҳилтлар ва ҳазм бўлолмай турган баъзи ортиқча моддалар сарфланиб, уларнинг ўрнига янги, керакли моддалар яралар экан. Шундай қилиб, ички организм ҳар йили бир карра тозаланиб оларкан. Демак, рўзанинг инсон иродасини мустаҳкамлаши ва ахлоқий ислоҳига сабаб бўлишидан ташқари, тиббий манфаатлари ҳам мавжуд.

Бу муборак ойнинг улуғлигига далолат қиладиган шоҳидлардан бири «Лайлатул қадр» («Қадр кечаси»)нинг ўтишидир.

Қуръоннинг «Қадр» сурасида: «Қуръони каримни биз Муҳаммад алайҳиссалом учун Рамазон ойининг «Қадр» кечасида Лавҳи маҳфуздан биринчи осмонга нозил қилдик. «Қадр» кечаси»нинг улуғлиги шу қадарки, у бошқа оддий ойларнинг мингтасидан ҳам афзалдур. Бу муборак кечада фаришталар билан бирга Жаброил алайҳиссалом Парвардигорнинг изни ила ер юзига тушадилар ва келаси йилнинг шу кунигача бўладиган барча ишларни Аллоҳнинг иродасига мувофиқ равишда белгилайдилар. Бу кечанинг аввалидан то субҳи содиққа қадар инсоният учун хайрли тадбирлар кўрилиши билан бирга, фаришталар барча аҳли имон бандаларга саломлар айтиб турурлар». — дейилади.

Беш оятли мазкур қисқа сура Макка шаҳрида рўза ойида нозил бўлган. Бу ва бошқа оятлар далолат беришича, Қуръони карим ҳам шу «Қадр кечаси»да Лавҳи маҳфуздан биринчи осмонга тўла-тўкис, 114 сураси билан туширилган. Лекин у Муҳаммад пайғамбарга 23 йил мобайнида эҳтиёжга яраша, бўлиб турган ҳодисаларга мувофиқ, сура ёки оятлар шаклида Жаброил алайҳиссалом воситалари ила нозил қилиб тамомланган.

Муфассирлардан Имом Қуртубийнинг айтишича, «Таврот» ҳам Мусо пайғамбарга рўза ойининг олтинчи куни нозил бўлган, «Инжил» эса Исо алайҳиссаломга рўзанинг ўн учинчи куни туширилган. Иброҳим алайҳиссаломга ҳам саҳифалар шу муборак ойда нозил қилинган.

Демак, ушбу кечада учта фазилат бор экан, у ҳам бўлса:

1. Муборак «Қадр» кечасининг 1.000 ойга баробар эканлиги.

2. Бу кечада осмон фаришталари Жаброил алайҳиссалом билан бирга ер юзига тушиб, мўъмин-мусулмонларга салом айтиб, уларнинг дуоларига «омин» деб туришлари.

3. То субҳ тонгигача аҳли имон бандаларга Аллоҳнинг раҳмати ёғилиб туриши.

Шунинг учун Муҳаммад алайҳиссалом бир ҳадиси шарифда: «Ҳар кимики «Қадр» кечасида чин ихлос ва имон билан Аллоҳ учун бедор бўлса, ўтган жамики гуноҳлари мағфират қилинур», деб башорат берганлар.

Маълумки, рўза ойи 30 кундан иборат бўлиб, у уч даҳага бўлинади. Муҳаммад алайҳиссалом бу ҳақда шундай деганлар: «Бу моҳи шариф шу қадар улуғ бир ойким, унинг биринчи ўн кунлик даҳаси — даҳаи раҳмат деб аталади, яъни Аллоҳнинг раҳмати ўз бандаларига муттасил ёғилиб турадиган кунлар. Иккинчи ўн кунлиги — даҳаи мағфират, яъни Аллоҳ ўз бандаларининг гуноҳу маъсиятларидан ўтиб афву мағфират қилиб юборадиган кунлар. Учинчи ўн кунлиги — даҳаи итқун минан нор», яъни Аллоҳ ўз бандаларини оташи дўзахдан озод қилиб юборадиган башоратли кунлар».

Яна бир ҳадисларида жаноби Пайғамбар башорат берганлар: «Ҳар йилги рўза ойида Аллоҳ менинг умматларимга мендан аввалги пайғамбарларнинг умматларига берилмаган бешта нарсани ато қилур:

1. Рўзанинг биринчи кунидан Парвардигор умматларимга раҳмат назари билан қарайди. Кимгаки Аллоҳ назар қилган бўлса, у абадул-абад азоб кўрмайди.

2. Рўзадорларнинг кечки пайтда оғизларидан келадиган бўйи Аллоҳ наздида мушку анбар ҳидидан ҳам афзал саналади.

3. Рўзанинг ҳар куни кечасида малоикалар умматларимнинг ҳақларига истиғфор айтиб турадилар.

4. Аллоҳ ўз жаннатига хитоб қилурки: «Эй, жаннатим, бандаларим учун чиройли бўлиб, зийнатланиб тургин, токи улар ёруғ дунёдан чарчаб келганларида менинг фазлу карамимдан ҳузуримда роҳатлансинлар!».

5. Рўза ойининг охирги кечаси эса Аллоҳ ҳамма умматларимни афву мағфират қилади».

Шуни ҳам қайд этиш керакки, мўъмин киши ўзини бу муборак ибодатга муносиб равишда тута билсагина ҳақиқий рўзадор ҳисобланиб, мазкур ажру савобларга эришади. Акс, ҳолда, яъни бу муборак ой ва айёмларнинг фарқини бошқа оддий ойу кунлардан ажрата билмаса, уларнинг эъзозу эҳтиромини жойига келтиролмаса, унинг бу ойдаги ибодату амалларининг ҳам бошқа ойлардагидан фарқи бўлмайди, балки ажру савоб ўрнига гуноҳу маъсият орттириб қўйиши ҳам мумкин.

Бу борада жаноби Пайғамбар огоҳлантириб: «Қайси бир рўзадор киши ёлғон гапириш ва унга амал қилиш каби гуноҳларни тарк этмаса, ундай кишининг фақат ейиш-ичишнигина тарк этиб юришига Аллоҳ муҳтож эмасдур», — дейдилар, рўза тутишликдан асосий мақсад ахлоқ ва одобни яхшилаш эканлигига далолат қиладилар.

Яна бир ҳадисда: «Рўза бу гуноҳ ишлардан тўсиб турувчи бир пардадир. Ҳар қандай рўзадор киши жоҳилона, бемаъни, уят сўзлардан тилини тийиб юрсин. Мабодо бирор киши сиз билан сўкишмоқчи ёки уришмоқчи бўлса, у билан баробар бўлиб ўтирмасдан: «Мен рўзадорман, бу гапингни қўй, биродар» каби мулойим сўзлар билан ундан ўзингизни узоқлаштиринг», — деб марҳамат қилган эканлар.

Саҳобалардан Салмон Форсий ривоят этурларки, жаноби Пайғамбар бир ҳадиси шарифларида қуйидагича башорат айтган эканлар: «Аллоҳ бу муборак Рамазон ойи рўзасини барча мўъминларга фарз қилди. Кечалари ибодатни нафл ва мустаҳаб этди. Кимки бу ойда бирор хайрли, солиҳ амал қилса, гўё у бошқа ойларда бир фарз амални бажарганнинг савобини олур. Кимки бу ойда бир фарзни бажарса, гўё у бошқа ойларда атмишта фарз амални бажарганнинг савобига мушарраф бўлур».

Дарҳақиқат, рўза ойининг фазилатлари жуда кўпдир. Аллоҳ барчамизни унинг шарофатларидан баҳраманд қилсин. Ер юзида тинчлик, осойишталикни барқарор этиб, хотиржамликда умргузаронликни насиби рўзий айлаган бўлсин!

Шамсиддин Зиёвуддин ўғли БОБОХОНОВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номли Шарқшунослик институтининг катта илмий ходими, филология фанлари номзоди.

ГУЛДАСТА

И. ШЕРБЕК олган сурат.

1991 Алишер Навоий йили

ЁДЛАБ ОЛИНГ

РУҲУМҒАКИ МАЙДИН ЭРДИ ҲАР ЛАҲЗА ФУТУҲ.
НОСИҲ ТИЛИ НИШИ ҚИЛДИ АНИ МАЖРУҲ.
МАЙ ЛОЙИНИ МАРҲАМ ҚИЛАЙИН ШОМУ САБУҲ.
УЛ ВАҚТҚАЧАКИ, ТОЗА БУЛҒАЙ МАНГА РУҲ.

НАВРЎЗ ТЕЛЕМАРАФОНИ

Бу йил ўтказиладиган «НАВРЎЗ» ТЕЛЕМАРАФОНИ халқимизнинг одат-удумлари, маданий-маърифий қадриятларини тиклашда, миллий ўзлигимизни англаб-авайлашда беқиёс аҳамият касб этади.

Азиз муштарийлар! Телемарафон бошланишига саноқли кунлар қолди. Сиз унда иштирок этишни ва «Наврўз» жамғармасига баҳоли қудрат маблағ ўтказишни унутмадингизми?

Жумҳурият бирлашган «Наврўз» жамғармасининг ижтимоий-турар-жой банкидаги ҳисоб номери 005700007, Код № 73427.

Хушхабарлар оқимидан

Қўқонда «Усто» дўкони очилди. Бу ерда халқ усталари ясаган буюмларни, шунингдек ҳунармандчилиқда ишлатиладиган молларни сотиб олиш мумкин. Дўкон фақат сотиш билан машғул бўлмай, айни пайтда аҳолидан бадиий қимматга эга бўлган эски нарсаларни ҳам сотиб олади, харидорлардан буюртмалар қабул қилади. Тушган пул халқ ҳунармандчилигини ривожлантириш учун сарфланади.

* * *

Қашқадарё вилоятининг Ғузор район марказида очилган трикотаж фабрикаси Японияning ихчам машиналари билан жиҳозланган. Япониянинг «Томен корпорейшн» фирмаси ёш корхонани оталиққа олди ва унинг муваффақиятига кафолат беради. Ҳозирча бу ерда икки юз киши ишламоқда, кейинчалик меҳнат қилувчиларни икки ҳисса кўпайтириш мўлжалланмоқда. Ғузор трикотажчилари саккиз хил буюм тайёрлаб чиқармоқдалар. Булар жемперлар, колготкилар, пайпоқлардир. Товарларни тез-тез янгилаб туриш ва турларини кўпайтиришда японияlik мутахассислар ёрдам берадилар.

* * *

Тўрткўлдаги халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқарадиган комбинатда гилам буюмларни тайёрлаш учун станоклар ҳам ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Бундай станоклар ғоят харидоргирдир, чунки Қорақалпоғистоннинг жанубий районларида қадимдан гиламдўзлик билан шуғулланиб келишарди, ускуналар эса етишмасди. Энди муаммо ҳал этилди. Хом ашё бўлса иш юришиб кетади.

МУШТАРИЙ МУЛОҲАЗАЛАРИ

Сўздан сўзнинг фарқи бор

Кўнглимда не маъни ўлса
эрди пайдо,
Тил айлар эди назм
либосида адо.
(НАВОИЙ)

Ўзбек тилига давлат мақоми берилганига бир ярим йилдан ошди. Лекин ойнаижаҳон ва сўзнигор орқали эшитганда, матбуотда ўқиганда, баъзан жуда қизиқ туюладиган сўзлар мени ўйлантириб қўймоқда.

Масалан, қишлоқ, ноҳия, шаҳар, вилоят, олий кенгаш деб аташлар гўё амаки билан тоғанинг, амма билан холанинг фарқига етмаганга ўхшайди.

Кимгадир шўро сўзи ёқмаганлиги учун ўз тил бойлигимиздан кечишимиз керакми?

Улуғ шоиримиз Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий «Яша,Шўро!» деб куйлаган эди. Не сабабки «Шўро» сўзи биздан бегоналашиб кетди? Ҳатто «Халқ сўзи» — «Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг рўзномаси» деб ёзилган. Шу рўзноманинг 1991 йил 29 январь 20-сонида «Шўроларда қайта қуриш қандай бормоқда?» рукни остидаги «Қуйидан назар ташлаганда...» мақоласининг матнида Шўро сўзи ўрнига кенгаш ишлатилган, СССР, Ўзбекистон ССР деб аталгандан кейин, фикрни чалкаштирмасдан совет сўзининг ўзини қолдирган маъқул эмасмикан?

«Кенгаш» сўзи — вазирлар кенгаши, президент кенгаши, илмий кенгаш, ишчилар кенгаши деганда мантиқий жиҳатдан оқланади, лекин қишлоқ кенгаши, шаҳар кенгаши, Олий кенгаш сўзлари маънавий номутаносибликдир.

Ўзбекистон жумҳурияти ташкил топганда, Ўзбекистон Ижтимоий Шўро Жумҳурияти деб аталган эди, энди бўлса Ўзбекистон Совет Социалистик Жумҳурияти деб аталиши жуда ҳам қизиқ туюлади. Фақатгина бир сўзни ўзбекчалаштириб, ўзбек тилига кўчдик дейиш хатодир.

СССРни ССЖИ, ЎзССРни ЎзССЖ дейишнинг ҳожати бормикин? Менимча, чала иш ҳар доим чалкашликка олиб келади, шунинг учун атамаларни чала-ярим ўзбекчалаштиргандан кўра, асл ҳолича сақлаб қолган, яъни «Халқ сўзи» рўзномасида қабул қилингандай, Ўзбекистон ССР дейилгани маъқул.

Эсонхон Саидсултонхон ўғли ҚОСИМХЎЖАЕВ,
Улуғ Ватан уруши ва меҳнат фахрийси.

Милиция ҳақида ўйлар

МИНГ БИР МУАММО

СИР эмас, менинг милициям мени қўриқлар деган гап ҳозир ҳаммага малол келадиган бўлиб қолди. Ҳатто бу ибора менинг милициям мени қўрқитар, дея ишлатилаяпти. Кейинги истеҳзо энди бизга малол юки бўлиб тушса-да, лекин начора, ғишт қолипдан кўчиб, нуфуздан путур кетгани рост. Бу қисматни кўплар айнан милициянинг фожиасига тақашади, милиция порахўр, милиция зўравон, милиция бюрократ, милиция қонунбузар!

Бирники мингга, мингники туманга деган гап бор. Тўғри, шолининг орасидаги курмаклар юқоридаги сифатларга «асос солишди». Буни тан олиш керак. Лекин муддаога кўчишимдан аввал халқ милициясининг бир фарзанди сифатида муҳтарам газетхондан илтимос қиламан: ўша сифатларни ҳаммага баравар қўлламанг. Зеро «халқ ёмон» деб ҳеч эшитганмисиз? Йўқ. Унинг бағридаги айрим нокасларгина халқни ҳижолатга қўяди. Милициядаги аҳволни ҳам мана шунга қиёс қилиш мумкин.

Бу — бир томони. Иккинчидан, жамиятни, мамлакатни, биз билан сизни шу аҳволга — жар ёқасига судраб келган замона касофатига милиция ҳам учраганидан кўз юммаслик керак. Масаланинг ҳар иккала жиҳати ҳақида бетиним айтиб келинаяпти, ёзилаяпти. Шу боис мен уларни такрорламоқчи эмасман. Инчунин, асосий муддаога — бой берган ишончини, обрў эътиборини милиция қайта тиклай оладими, йўқми, деган масалага ўтмоқчиман.

Дангал гап бундай: милиция асл қаддини ростлай олади. Лекин унгача ниҳоятда машаққатли манзилларни босиб ўтиши керак. Айни пайтда уни ҳам тушунишмаса, мадад қўли узатилмаса, аҳволнинг яхши томонга бурилиши қийин. Хўш, ишни нимадан бошламоқ керак? Мен уч муҳим асос ҳақида гапирмоқчиман. Биринчиси. Ўз қадрини билмаган ўзганинг қадрига етмайди. Милиция аввало ўз хонадонидаги муҳитни янгича тафаккур асосида қайта қуриб олиши лозим. Қозони бошқанинг — қайғуси бошқа деганларидай, чеккадаги киши унинг рўзғоридаги муомала-муносабатни қайдан билсин! Гап шундаки, амалталашлик, манфаатпарастлик, елкадаги юлдузчани кўпайтириш ё каттартириш дардлари билан банд киши нопок мақсадлар йўлига тўсиқ бўлиб чиқолмайди. Худди мана шулар бурчни англамаслик, ундан юз ўгириш, обрў ва ишончга, қадр-қимматга путур етказиш оқибатларини келтириб чиқаради.

Буларнинг ўқ илдизини милицияга кадр танламоқдан излаш керак. Чет эл полициясини шакллантириш тажрибасидан ҳеч бир уялмай фойдаланиш лозим. Шундагина ноқобиллар қўнғироқ зарбида ҳам бу хонадонга киролмайдилар. Рўзғор тутуми қоидалари билан кунлик тартибот эмас, оила аъзолари ўртасидаги ҳар бир ҳаракат, сўз-муносабат самимият булоғидан сув ичиши шарт.

Иккинчи асос — қарс икки қўлдан. Милиция халқники бўлгач, унинг кучи ҳам халқда эканлигини била туриб, буни тан олмаслик ўжарлигини алам билан қайд этишга мажбурмиз.

Қизиқ, нимаики нокасу ножинслик бўлмасин, ҳаммасига милиция айбдор. Оддий кишидан бошлаб меҳнат коллективларида, жамоат ташкилотларида мана шу ақида ҳукм суриб келаяпти. Аҳволни милиция аралашувигача етказмаслик эса ҳеч кимни ташвишга солмайди. Гўёки кўз ўнгингда жиноят содир этилса-да, сенинг ишинг бўлмасин, бу милициянинг вазифасига киради.

Қўшнинг тинч — сен тинч. Бу гапни энди, назаримда, халқинг тинч — сен тинч даражасига кўтаришга тўғри келади. Чунки ҳозирги бутун можарою норозиликлар, жиноятлар илдизи биринчи навбатда давлат ва халқ ўртасидаги номаъқул муносабатларга бориб тақалмоқда. Биз бу ўринда бошқарув идораларининг элга адолатсизлик қилмасликлари талабини назарда тутмоқчимиз.

Масалан, миграция масаласи. Жиноятчилик ажирғинининг кўпайишида худди шу ҳолнинг ҳиссаси доимо салмоқли бўлиб турибди. Демак, ташвишларимизнинг ташвиши. Қишлоқ райони мисолида миграцияга тайинли далил келтиролмайсиз-ку, дейишингиз мумкин. Бизнинг нотинчлигимиз шундаки, районимиз Самарқанд шаҳрининг халқа ҳудуди ҳисобланади. Истайсизми, йўқми — қишлоқ билан шаҳар туташиб кетган. Юз бераётган қонунбузарлик ҳолларининг аксарияти шаҳарда томир отган бўлади. Миграцияга боғлиқлигига келсак, жиноятларнинг кўпи дайдилар чекига тушмоқда. Уларнинг деярли ҳаммаси мамлакат ичкарисида туғилган ва илгари судланган бўлиб чиқади. Участка инспекторларимиз ўтган йили 40 нафарга яқин ана шундай саёқларни, 200 кишидан зиёд паспорт режимини бузганларни аниқладилар.

Ҳар қишлоқдан бошлаб республикагача ўз дарвозаси бўлиши лозим. Биз шаҳар бедарвоза эмас, деймиз. Лекин аҳвол дарвозалар йўқлигидан далолат бермоқда. Мустақиллик кўчасига кириш ниятида эканмиз, энди юртга эгалик қилишни ана шу ишдан бошлашимиз керак чоғи. Бу, ўз юртига сиғмаган ичкиликбоз, гиёванд, танфурушларнинг уриниб-сурниб бесўроқ кириб келишларига чек қўйиш. уюшган жиноятчилар гуруҳи таркиб топишига йўл бермаслик демакдир. Таклиф шуки, масалан Самарқанд шаҳрида ҳам прописка қилишни тўхтатиш керак. Назаримда буни Москвадан сўрашга ҳожат йўқ.

Бу билан, жиноятчиларнинг ҳаммаси дайдилар демоқчи эмасмиз. Бироқ бесўров келди-кетдилар барҳам топса. Ўзбекистоннинг бу даҳшатли оғриғи сал пасайди, деган муддаодамиз. Яна, кўпгина жиноятлар маҳкамабозлик ва қоғозбозлик туфайли дардига малҳам тополмаётганлар томонидан ҳам содир этилмоқда. Бу ўринда ишсизлик иллатининг болалаётганини қайд этиб ўтиш мумкин. Биз ишсизлик дардисарлигига гирифторлар билан дуч келаяпмиз. Улар кўп жойга мурожаат этаётганликлари, лекин натижа чиқмаётганлигидан нолимоқдалар. Ўтган йили 50 нафардан зиёд ишсизни турли меҳнат коллективларига ялиниб-ёлвориб жойлаштирдик. Афсуски, бу ниҳоятда паст кўрсаткич.

Булардан ташқари ер, сув низолари, меҳнат ҳақи тўлашдаги нотенгликлар, муомала-муносабатдаги қўполликлар, кооператив ва видеобозликлар ҳам жиноятчиликнинг илдизига сув қуяяпти. Биз ўз зиммамиздаги вазифалар юкини енгиллаштиришни илтижо қилмаймиз. Лекин юқоридаги муаммолар ечимини булоқнинг бошиданоқ топиш фақат милицияга эмас, ҳаммамизга наф келтиришини жуда-жуда истаймиз.

Ҳа, жиноятчиликнинг узлуксиз кўпайиб бораётгани бир томондан милициянинг бўшанглигидан. Буни инкор этмаймиз. Бироқ бунинг ҳам сабаблари борки, улар милициянинг қўлини калта қилиб, оёғига тушов бўлиб турибди. Гап жиноятчилик танасига болта уриб, тамоман кесиб ташлаши лозим бўлган қонунларимизнинг номукаммалиги ҳақида. Учинчи асосга қаратилган мушоҳадаларим шулар.

Халқнинг эътирофи тўғри — қонуннинг юзи битта бўлиши керак. Бироқ амалда эса йиллар давомида мутлақо тескари ҳол ҳукм суриб келмоқда. Айтайлик, бирор бир жиноятнинг жазоси беш йиллик қамоққа мустаҳиқ. Лекин ана шу жазо чорасини қўллайдиган қонун ҳазратларининг бошқа бир бандида ҳатто жиноятчини бегуноҳ мусичага айлантириб юбориши ҳеч гап эмас. Хусусан қонуннинг ўғрилик ҳолларига муносабат билдирувчи бандларида буни яққол кўриш мумкин. Қарши шаҳар ички ишлар бўлими бошлиғи М. Бекмуродовнинг «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасида айтган таклифига қўшиламан: ўғри ва ўғрилик учун алоҳида қонун қабул қилинса, бу қонуннинг дастурларини тайёрлашда кенг жамоатчилик қатнашиб, унинг натижаси Олий Кенгашда кўриб чиқилса яхши бўларди.

Кундалик маълумотларга қараб сукут азобида қоласан киши. Яна кўплаб жиноятлар илгари судланганларнинг касри бўлиб чиқади. Нега шундай? Чунки биздаги жазо чоралари инсонпарварлик яловини шу қадар баланд кўтарадики, натижада жиноятчи тарбияланиш ўрнига малака ошириб қайтади. Умуман қамоқхоналардаги тартибот тамоман издан чиққан. Энг даҳшатлиси шуки, «ўтириб қайтган»ларнинг кўпчилиги озодликдан кўра ўша ёқни қўмсаб туради. Демак, жиноятчиликнинг яна бир ўқ томири жазодан, қонундан, милициядан сира ҳайиқмасликдир.

Баъзан ҳуқуқнинг ҳаммаси милицияда, деган истеҳзони эшитишга тўғри келади. Ҳолбуки қонунчилигимиздаги айрим мантиқсизликлар милицияни жиноятчилар олдида шарманда қилиб қўяди.

Энди бутун умидимиз Ўзбекистон ССРнинг «Милиция ходимларини ижтимоий ва ҳуқуқий жиҳатдан ҳимоя қилишни кучайтириш тўғрисида»ги қонунидан. Ижтимоий жиҳатдан ҳимоя ҳозирча сезилмаётган бўлса-да, умидворлигимиз бор. Лекин ҳуқуқий ҳимояга келганда аллақачон номувофиқликлар, баҳслар, милицияни ноҳаққа чиқаришга уринишлар юз бериб қолаётир. Шу боис бу қонуннинг шарҳларини тезроқ чиқариш керак, деб ҳисоблайман.

Милиция таъна-дашном эшитишдан чарчаб қолган. Лекин унинг дардлари, армонлари беҳисоб. Мен шулардан айримларигагина тўхталдим. Муддао умуман милиция билан халқ ва давлат ўртасидаги муносабатларни тезроқ ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-ҳуқуқий мувофиқлаштириб олишдир. Армонга қоришган кемтиклар қанчалик тўлдирилса, халққа шунча наф келади, унинг милицияси ҳам қаддини ростлайди.

А. ПРИМОВ,
Самарқанд район ички ишлар бўлимининг бошлиғи, милиция подполковниги.

Ишга келинг, маоши ишбай

«Ташжилремонт» трестига қарашли 1-таъмирлаш-қурилиш бошқармаси доимий ишга таклиф қилади:

— **бўёқчилар, сувоқчилар, дурадгорлар, кошинкорлар, ғишт терувчилар.**

Меҳнатга ҳақ тўлаш ишбай.

МАНЗИЛИМИЗ: Тошкент шаҳри, Фонвизин кўчаси, 6-уй. 1-таъмирлаш-қурилиш бошқармаси. (Метронинг «Чкалов» бекатидан 72-э, 119-э, 48-э, 49-э, 23, 22, 151, 6-автобуслар юради, «Дубовая» бекати).

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 96-58-60, 96-59-70.

Қабул пунктининг манзили: Тошкент шаҳри, К. Цеткин кўчаси, 45-уй.

Телефон 56-58-15.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖУРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРХОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдуварис РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 01.10.
Индекс: 64606. 5117-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитета нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12